

Samenwerken met het netwerk van het kind

Afstudeeropdracht Pedagogiek InHolland 2011

WAAROM MOEILIK DOEN ALS HET SAMEN KAN

Loesje

Auteur : Anneke Icks
Organisatie : Hogeschool Inholland, School of Health, Amsterdam
Datum : Mei 2011
Studiegroep : PDAdtFAK04/PDAdtS07
Begeleider : Marijke van Vugt

Inhoudsopgave

Voorwoord	5
1. Samenvatting	5
2. Inleiding	6
2.1. Project Driehuis	6
2.2. Aanleiding voor het afstudeerproject	6
2.3. Eerste probleemomschrijving en opdracht	7
2.4. Oriëntatiefase	7
2.4.1. Werkwijze van de oriëntatie	7
2.4.2. Interne oriëntatie	7
Gesprekken met betrokkenen	7
Interne documentatie	8
2.4.3. Externe oriëntatie	9
2.4.4. Conclusie	10
2.5. Verslag terugkoppeling opdrachtgever	11
2.6. Definitieve probleemomschrijving	11
2.7. Centrale vraag	11
2.8. Deelvragen	11
2.9. Globaal onderzoeksplan	11
3. Theoretisch kader	12
3.1. Literatuuronderzoek	12
3.1.1. Wat is de definitie van het netwerk van het kind?	12
Samenvatting	13
3.1.2. Hoe breng je het netwerk van een kind in kaart?	13
Genogram	13
Relatiekaart	13
Ecogram	13
Sociogram	13
Samenvatting	14
3.1.3. Omgaan met weerstand bij ouders	14
Rouwverwerking	14
Roldifferentiatie	14
Respect	15
Rivaliteit tussen ouder(s) en pleegouder(s)	15
Vluchten, vechten en bevroren	15
Onderzoek	15
Samenvatting	15

3.1.4.	Bestaande methoden voor het activeren/onderhouden van het netwerk	16
	Systeemgericht werken	16
	Selectie & training aspirant pleegouders (STAP) training.....	16
	Beter met Thuis	17
	Eigen kracht conferentie.....	17
	Samenvatting	18
3.1.5.	Rollen richting het netwerk	18
	Medewerker Bureau Jeugdzorg.....	18
	Zorgaanbieder.....	18
	Pleegzorgmedewerker	19
	Pleegouders	19
	Samenvatting	19
3.1.6.	(Basis)houding richting het netwerk	19
	Algemene houding	19
	In de pleegzorg	19
	Samenvatting	20
3.1.7.	Eindconclusie	20
4.	Het praktijkonderzoek	21
4.1.	Onderzoeksontwerp	21
	4.1.1. Informatieverzameling	22
	4.1.2. Dataverwerking	22
4.2.	Verloop onderzoek	22
4.3.	Resultaten	22
	4.3.1. Definitie van het netwerk van het kind	23
	Belevingen.....	23
	Interpretatie	23
	4.3.2. Informatie over het netwerk van het kind	23
	Belevingen.....	25
	Interpretatie	25
	4.3.3. Taak/rol van de Driehuis-ouder in het netwerk van het kind.....	25
	Belevingen.....	27
	Interpretatie	27
	4.3.4. Basishouding en competenties	27
	Belevingen.....	29
	Interpretatie	30
	4.3.5. Valkuilen	30
	Belevingen.....	30

Interpretatie	31
4.3.6. Omgaan met weerstand in het netwerk	31
Belevingen.....	32
Interpretatie	32
4.3.7. Ondersteuning/begeleiding van Driehuis-ouders	33
Belevingen.....	33
Interpretatie	34
4.3.8. Richtlijnen voor het uitvoeren van de taak naar het netwerk.....	34
Belevingen.....	34
Interpretatie	34
4.3.9. Samenvatting Interpretaties	35
4.4. Conclusies.....	35
4.4.1. Overeenkomsten literatuur- en praktijkonderzoek.....	35
4.4.2. Verschillen uitkomsten literatuur- en praktijkonderzoek.....	36
4.5. Aanbevelingen	37
4.5.1. Visie	37
4.5.2. Definitie netwerk.....	37
4.5.3. Rolomschrijvingen	37
4.5.4. Netwerk in kaart	38
4.5.5. Begeleiding/ondersteuning van de Driehuis-ouder	38
4.5.6. Weerstand en ouderproblematiek.....	38
5. Verslag terugkoppeling opdrachtgever	39
6. Implementatieplan	39
Nawoord	39
7. Bijlagen	39
7.1. Literatuurlijst	39
7.2. Mindmap literatuurstudie	41
7.3. Interviewleidraad per populatie	41
7.4. Beoordelingsformulier opdrachtgever	43

Voorwoord

Voor het afronden van de opleiding Pedagogiek bij InHolland te Amsterdam voer ik dit afstudeerproject uit. Aan de hand van dit afstudeerproject wordt aangetoond dat ik startbekwaam ben als bachelor of Education. Dit verslag is geschreven voor project Driehuis van stichting Spirit en wordt beoordeeld door mijn afstudeerbegeleider, mijn opdrachtgever en de afstudeercommissie.

Ik wil mijn opdrachtgever bedanken voor het vertrouwen dat hij in mij heeft gesteld om een bijdrage te leveren aan de verdere ontwikkeling van het project Driehuis. Ik wil de Driehuis-ouders, de psycholoog van Driehuis, de systeemtherapeuten van Spirit en Parlan, de medewerker van Gezinshuis.com en de coauteur van het boek “Kiezen voor kinderen” bedanken voor hun tijd en medewerking aan deze opdracht. Ik bedank mijn studiebegeleider Marijke van Vugt en mijn goede vriendin Claudia Dekker voor hun tijd en betrokkenheid bij de tot standkoming van dit verslag.

1. Samenvatting

Dit afstudeerverslag is opgesteld vanuit project Driehuis van Stichting Spirit te Amsterdam en heeft als doel om antwoord te geven op de centrale vraag hoe de Driehuis-ouder het netwerk van het kind kan activeren/onderhouden. Project Driehuis is een kleinschalige driemilieuvoorziening in Amsterdam voor residentiële zorg aan kinderen en jongeren die niet meer bij hun ouders, iemand uit hun (familie)netwerk of in een pleeggezin kunnen wonen. De kinderen hebben gedragsproblemen en/of psychiatrische stoornissen. De kinderen en jongeren wonen in Driehuis tot ze op eigen benen kunnen staan. In een eengezinswoning wonen twee kinderen (één kind onder en één kind boven de 12 jaar) en een zogenoemde Driehuis-ouder. Deze Driehuis-ouder is in dienst van Spirit en krijgt professionele begeleiding vanuit de organisatie. De Driehuis-ouder verzorgt 7x24 uur de twee kinderen. De Driehuis-ouder verbindt zich voor maximaal 3 jaar aan Driehuis. In mei 2011 zijn er 9 Driehuis-ouder in dienst en wonen er 16 kinderen in Driehuis-huizen. De hulpverleningsvorm Driehuis is uniek in Nederland omdat de Driehuis-ouder voor een afgebakende periode de opvoedouder is van de kinderen, de Driehuis-ouder geen eigen kinderen meeneemt en project Driehuis een professionele setting is waarin de zorg en behandeling van de kinderen tot de kerntaak van de Driehuis-ouder behoren.

Uit het literatuuronderzoek naar de centrale vraag over het activeren/onderhouden van het netwerk van het kind is gebleken dat de literatuur geschreven is vanuit het perspectief van de pleegzorgmedewerker en de voogdijmedewerker van Bureau Jeugdzorg. Er is geen literatuur gevonden die het onderwerp belicht vanuit de kant van de pleegouders, laat staan vanuit de unieke functie van de Driehuis-ouder. Om die reden heeft het praktijkonderzoek een grote rol gespeeld in het beantwoorden van de centrale vraag. Uit het praktijkonderzoek is gebleken dat de randvoorwaarden voor het uitvoeren van de taak naar het netwerk door de Driehuis-ouder niet duidelijk zijn opgesteld. Deze randvoorwaarden zijn:

- Een eenduidige visie op het werken met het netwerk;
- Een eenduidige definitie van het netwerk van het kind;
- Het netwerk van het kind in kaart brengen en het actueel houden van informatie over het netwerk;
- Het beschikbaar stellen van de informatie over het netwerk aan de Driehuis-ouder;
- Een rolomschrijving van de Driehuis-ouder richting het netwerk van het kind;
- Het onderwerp ‘samenwerken met het netwerk van het kind’ vormt een onderdeel van de werkbegeleiding van de Driehuis-ouder.

- De begeleiding van de Driehuis-ouder moet afgestemd worden op de behoefte van de Driehuis-ouder

Met het uitvoeren van deze afstudeeropdracht wordt een bijdrage geleverd aan het verder ontwikkelen van het project Driehuis, specifiek gericht op de samenwerking met het netwerk van het kind.

2. Inleiding

In augustus 2010 is de voorbereiding voor deze afstudeeropdracht begonnen met een gesprek met de opdrachtgever van project Driehuis van Stichting Spirit. Uit het gesprek kwam naar voren dat er behoefte is aan een onderzoek naar het activeren/onderhouden van het netwerk van het kind door de Driehuis-ouder.

2.1. Project Driehuis

Project Driehuis van stichting Spirit is een kleinschalige driemilieuvoorziening in Amsterdam voor residentiële zorg aan kinderen en jongeren die niet meer bij hun ouders, iemand uit hun (familie)netwerk of in een pleeggezin kunnen wonen. De kinderen hebben gedragsproblemen en/of psychiatrische stoornissen. De kinderen en jongeren wonen in Driehuis tot ze op eigen benen kunnen staan. In een eengezinswoning wonen twee kinderen (één kind onder en één kind boven de 12 jaar) en een zogenoemde Driehuis-ouder¹. Deze Driehuis-ouder is in dienst van Spirit en krijgt professionele begeleiding vanuit de organisatie. De Driehuis-ouder verzorgt 7x24 uur de twee kinderen. De Driehuis-ouder verbindt zich voor maximaal 3 jaar aan Driehuis. In mei 2011 zijn er 9 Driehuis-ouder in dienst en wonen er 16 kinderen in Driehuis-huizen. De hulpverleningsvorm Driehuis is uniek in Nederland omdat de Driehuis-ouder voor een afgebakende periode de opvoedouder is van de kinderen, de Driehuis-ouder geen eigen kinderen meeneemt en project Driehuis een professionele setting is waarin de zorg en behandeling van de kinderen tot de kerntaak van de Driehuis-ouder behoren.

2.2. Aanleiding voor het afstudeerproject

Voor het verwerven van een afstudeeropdracht is gesproken met de opdrachtgever, de leidinggevende van het project Driehuis. Één van de pijlers van het project is om het kind² te plaatsen in de omgeving waar hij vandaan komt zodat hij contact kan blijven houden met zijn familie, vriendjes en op dezelfde school kan blijven. Het netwerk van het kind speelt dus een belangrijke rol binnen project Driehuis. Op dit moment zijn er geen richtlijnen/methoden waarin vastgelegd is hoe om te gaan met het netwerk van het kind. De Driehuis-ouder vult het contact met het netwerk naar eigen inzicht, kennis en vaardigheden. De opdrachtgever verwacht een actieve rol van de Driehuis-ouder in het opzetten/onderhouden van het netwerk van de kinderen. De opdrachtgever vertelt dat *‘op dit moment de Driehuis-ouder tegen het netwerk zegt dat de deur van het Driehuis voor het netwerk openstaat’*. De opdrachtgever verwacht dat de Driehuis-ouders actief het contact met het netwerk van het kind initieert en onderhoudt.

¹ In dit verslag wordt er naar Driehuis-ouders gerefereerd in de ‘hij’-vorm. In de praktijk zijn er ook vrouwelijke Driehuis-ouders werkzaam.

² In dit verslag wordt er naar het kind/jongeren gerefereerd in de ‘hij’-vorm. In de praktijk wonen er ook vrouwelijke kinderen/jongeren in het project.

2.3. *Eerste probleemomschrijving en opdracht*

Het netwerk van het kind is één van de pijlers van het project. Op dit moment staat het werken met het netwerk niet op het netvlies van de Driehuis-ouders en is het netwerk van het kind geen terugkerend onderwerp op de agenda van project Driehuis. Om er voor te zorgen dat het werken met het netwerk een centrale plaats krijgt in het project is de vraag van de organisatie om richtlijnen op te stellen. De opdracht is om te kijken hoe, op dit moment, in de praktijk vorm gegeven wordt aan het contact met het netwerk en voorstellen te doen hoe het onderwerp actueel gehouden kan worden.

2.4. *Oriëntatiefase*

Voorafgaand aan de opdracht is een oriëntatiefase uitgevoerd om een beeld te krijgen van de omvang van de probleemstelling, de visie van betrokkenen op de probleemstelling en naar de maatschappelijke context en ontwikkelingen rondom de probleemstelling. De oriëntatiefase bestaat uit een interne en externe oriëntatie.

2.4.1. **Werkwijze van de oriëntatie**

Voor de interne oriëntatie is er contact geweest met de opdrachtgever en zijn gesprekken gevoerd met de psycholoog van project Driehuis en 4 Driehuis-ouders. Daarnaast is onderzocht welke interne documentatie er beschikbaar is over de probleemstelling. De externe inventarisatie is gericht op het verzamelen van relevante literatuur, onderzoek en artikelen die gerelateerd zijn aan de probleemstelling. Omdat de hulpverlening die vanuit het project Driehuis geboden wordt uniek in Nederland is, is er voor de externe oriëntatie informatie gezocht over hulpverleningsvormen die raakvlakken hebben met Driehuis; de pleegzorg en gezinshuizen.

De volgende documentatie is geraadpleegd:

- *Wat werkt in de pleegzorg?* (2008) van het Nederlands Jeugdinstituut;
- *Methodiekwerken Pleegzorg* (intern document van Spirit Pleegzorg);
- *Kiezen voor Kinderen* van J. Choy & E. Schulze (2009);
- *Ouders op hún plek. Samenwerken in de driehoek cliënt, ouders en begeleider* van C. Egberts (2011).

De volledige informatie over deze documentatie is opgenomen in bijlage 6.1.

Via Google Scholar (<http://scholar.google.nl>) is gezocht op de zoektermen ‘pleegouders, (biologische) ouders’, ‘netwerk pleegkind’ en ‘pleegzorg netwerk’, ‘foster parents and biological parents’. En verder zijn de volgende sites geraadpleegd: Pleegzorg.nl, Mobiel-pleegzorg.nl en Pleegzorgvlaanderen.be.

2.4.2. **Interne oriëntatie**

Gesprekken met betrokkenen

Psycholoog van project Driehuis

Uit het gesprek met de psycholoog komt naar voren dat Driehuis nog steeds een project is en dat de taak van de Driehuis-ouder richting het netwerk van de kinderen expliciet gemaakt moet worden. Gaandeweg het project is er een beter beeld gevormd over deze taak van de Driehuis-ouder. Nieuwe Driehuis-ouders volgen de training “Systeemgericht werken” van 2 dagdelen. Wat er, volgens de psycholoog, ontbreekt is hoe een Driehuis-ouder concreet ‘handen en voeten’ kan geven aan het uitvoeren en organiseren van contacten met het netwerk. Daarnaast ontbreekt duidelijkheid over wat het middenkader van de Driehuis-ouder

verwacht. Het activeren/onderhouden van het netwerk moet gericht zijn op het kind en dus maatwerk zijn. Volgens de psycholoog is spelen de volgende factoren een rol in het contact met het netwerk:

- *Problematiek van de ouders*³;
- *Weerstand vanuit het netwerk*;
- *Ingewikkeldheid van het netwerk (problematiek, SES, culturele aspecten)*;
- *Kennis en vaardigheden van de Driehuis-ouder zelf*;
- *Leeftijd van het kind speelt een rol in wat je van het netwerk nodig hebt*.

Als eindproduct wil de psycholoog een advies over hulpmiddelen/handvatten en richtlijnen voor de Driehuis-ouder voor het activeren en onderhouden van het netwerk van het kind. Voor haar staat de Driehuis-ouder centraal in deze opdracht.

4 Driehuis-ouders

De 4 geïnterviewde Driehuis-ouders herkennen zich niet in het woord ‘actief’ in de voorlopige opdracht omschrijving; ‘het actief activeren en/of onderhouden van het netwerk van de kinderen’. Zij vinden dat ze actief contact hebben met het netwerk van het kind. Vanuit de organisatie ervaren zij weinig begeleiding en gebrek aan een kader voor het uitvoeren van de taak richting het netwerk van de kinderen. De Driehuis-ouders geven aan dat zij het belang van het netwerk van het kind onderschrijven. Ze realiseren zich dat het netwerk continuïteit aan het kind biedt en dat de Driehuis-ouder die niet kan bieden omdat hij voor maximaal 3 jaar aan het kind verbonden is. De Driehuis-ouders geven aan dat contact met het netwerk van het kind binnen hun takenpakket een hoge prioriteit heeft. De zaken waar de Driehuis-ouders in het activeren/onderhouden van het netwerk tegenaan lopen zijn:

- Het kost veel tijd en energie
- Het netwerk is niet (volledig) in kaart gebracht
- Er is soms sprake van weerstand bij de ouder(s)/het netwerk over de plaatsing van het kind
- De problematiek van de ouder(s)
- Culturele aspecten spelen een rol, bijvoorbeeld ‘*tantes die uit de lucht lijken te vallen*’
- Een verstoord of verbroken contact tussen het kind en de ouder(s)
- Niet het volledige mandaat hebben rondom de kinderen
- De complexiteit van het netwerk van het kind
- Onduidelijkheid wat het middenkader van de Driehuis-ouder verwacht
- De rol van de voogd richting het netwerk van de kinderen verschilt.

Interne documentatie

Binnen het project Driehuis is geen richtlijn opgesteld rondom het activeren/onderhouden van het netwerk van een kind door de Driehuis-ouder. Er is geen heldere taakomschrijving opgesteld waaruit blijkt wat de taak van de Driehuis-ouder voor het activeren/onderhouden van het netwerk van de kinderen inhoudt en hoe de Driehuis-ouder vorm moet geven aan het contact met het netwerk. Omdat Driehuis nog in de ontwikkelingsfase zit is breder gekeken binnen de organisatie naar opvattingen/visies over het contact met het netwerk van het kind.

Visie vanuit Pleegzorg Spirit

In het interne Spirit document ‘*Methodiekhandleiding Pleegzorg*’ (2008) van de afdeling Pleegzorg staat dat het uitgangspunt van Spirit Pleegzorg is ‘*..dat ouders altijd ouders blijven en naar vermogen een rol moeten spelen in de opvoeding van hun kind*’ (blz. 10). Dit document is geschreven vanuit het perspectief van de pleegzorgmedewerker. In dit document

³ Als er in dit verslag gesproken over ouder(s) worden daarmee de biologische ouder(s) bedoeld.

staat beschreven dat ‘...de ruimte voor de inbreng van persoonlijke opvattingen van de hulpverlener in de pleegzorg groot is’ (blz. 25). Hiervoor worden onder andere de volgende argumenten gegeven:

- *Pleegzorg kent weinig of geen tegenstrijdige wetenschappelijke uitkomsten mbt ‘best practices’;*
- *Pleegzorg kent geen of weinig wetenschappelijke onderzoekstraditie;*
- *Deze hulpverlening wordt aangeboden binnen een complex spanningsveld aan partijen met tegengestelde of moeilijk met elkaar te verenigen belangen;*
- *De professional beschikt in de uitoefening van zijn beroep over een redelijke tot grote mate van autonomie’.* (blz. 25).

Voor het uitvoeren van interventies moet er in de driehoek pleegouder-kind-ouder(s) enige vorm van rust zijn. Er ontstaat rust als er (oa) duidelijke afspraken over de doelen zijn over de hulpverlening tussen de hulpverlener en de medewerker van Bureau Jeugdzorg en als het kind (afhankelijk van zijn leeftijd), de pleegouder(s) en ouder(s) de afspraken accepteren (blz. 45). Als er op één van de vlakken binnen de pleegzorgcontext onrust is, heeft dat effect op andere vlakken binnen de pleegzorgcontext.

2.4.3. Externe oriëntatie

Uit het onderzoek ‘Wat werkt in de Pleegzorg (2009)’ van het Nederlands Jeugd Instituut (NJI) komt naar voren dat ‘... het contact tussen biologische ouders en pleegkinderen bijna altijd stressvol is voor zowel de biologische ouders, kinderen als pleegouder’ (blz. 33). Als één van de factoren voor de pleegouder met betrekking tot de kwaliteit van pleegzorg noemt het NJI dat de pleegouder de relatie tussen het pleegkind, ouders en zijn sociaal netwerk moet kunnen ondersteunen (blz. 38). Uit het onderzoek van de NJI blijkt dat er weinig tot geen (wetenschappelijk) onderzoek is gedaan naar welke interventies door de hulpverlener ingezet kunnen worden om de pleegouder(s) te kunnen ondersteunen in het onderhouden van het contact met de ouders.

Uit het boek “Kiezen voor kinderen” van Choy & Schulze (2009) komt naar voren dat er in de wetenschappelijke literatuur verschillend gedacht wordt over het belang van contact tussen het pleegkind en de ouders. Choy & Schulze (2009) schrijven dat sommige auteurs wijzen op de versturende invloed van ouders op de hechting van het kind in een pleeggezin. Andere auteurs vinden de acceptatie van ouders voor de plaatsing van hun kind in een pleeggezin van groot belang voor een succesvolle plaatsing. Volgens Choy & Schulze (2009) heeft de pleegzorgmedewerker de rol van ‘meervoudige partijdige benadering’. De context van de pleegzorg bestaat uit veel partijen (pleegkind, pleegouders, ouders (en hun familie)) en de hulpverlener dient rekening te houden met de wensen, vragen en behoefte van alle partijen (blz. 50). Choy & Schulze (2009) beschrijven de rol van de pleegzorgmedewerker als ‘het schaap met de vijf poten’. De hulpverlener past in de begeleiding van (pleeg)ouders interventies toe vanuit de systeemtherapie en de gedragstherapie. Dit vraagt een houding van de hulpverlener waarin hij betrokken is bij zijn cliënt en ook in staat is professionele afstand te houden (blz. 75).

Egberts (2011) schrijft in zijn boek ‘Ouders op hún plek’ dat begeleiders actief de inbreng van de familie moeten zoeken bij de zorg voor hun cliënten. Hij omschrijft de relatie tussen de cliënt, zijn verwanten en de hulpverlener als ‘de driehoek’. Het boek van Egberts (2011) is geschreven vanuit de hulpverlening aan mensen met een verstandelijke beperking. Zijn visie is toepasbaar op alle professionele driehoeken waarbinnen langdurig wordt samengewerkt. De hulpverlening waar Egberts over schrijft betreft veelal vrijwillige hulpverlening, de ouders hebben er voor gekozen om de zorg voor hun kind uit te besteden.

Uit het onderzoek “Support needs of foster parents” van Von Holen & Vanderfaeille (2010), uitgevoerd onder 215 pleegouders, komt naar voren dat 1 van de belangrijkste behoeftes voor deze pleegouders zich richt op ondersteuning van het contact met de ouders en tussen het kind en met de ouders. Von Holen & Vanderfaeille (2010) concludeert uit het onderzoek dat voor het onderhouden van het contact met ouders belangrijk is dat er duidelijke afspraken zijn gemaakt en dat de rolverdeling tussen alle betrokken partijen helder is gemaakt. Volgens von Holen & Vanderfaeille (2010) verwachten pleegouders dat hulpverleners de rol van mediator vervult in het contact met ouders en dat de hulpverlener de pleegouders faciliteert in het contact met ouders.

2.4.4. Conclusie

De visie dat het netwerk van de kinderen belangrijk is voor het kind en zijn ontwikkeling wordt door het middenkader en de Driehuis-ouders gedragen en wordt ondersteund door de literatuur. Uit het gesprek met de opdrachtgever komt naar voren dat hij vindt dat de Driehuis-ouder een grote rol/verantwoordelijkheid heeft in het vorm geven van het netwerk van de kinderen. Bij de 4 Driehuis-ouders is onduidelijkheid over de specifieke invulling van hun taak in het onderhouden en vormgeven van het netwerk. De Driehuis-ouder vult het contact met het netwerk naar eigen inzicht in. Dit heeft mogelijk tot gevolg dat de verwachtingen van het middenkader niet overeenkomen met de verwachtingen van de Driehuis-ouders hoe zij de taak uit moeten voeren. De psycholoog van project Driehuis onderschrijft het idee dat de taak van de Driehuis-ouder explicieter gemaakt moet worden. De Driehuis-ouders lopen tijdens het uitvoeren van hun taak voor het activeren en onderhouden van het netwerk van de kinderen aan tegen te weinig informatie over het netwerk van het kind, (eventuele) weerstand bij het netwerk en problematiek bij de ouders zelf. De psycholoog en de Driehuis-ouders zijn het eens dat het werken met het netwerk maatwerk is en benoemen dezelfde factoren die daar een rol inspelen, zoals ouderproblematiek en weerstand bij ouders.

Uit de bestudeerde documenten voor de externe oriëntatie blijkt dat, over het algemeen, het contact tussen het pleegkind en zijn ouder(s) van groot belang wordt geacht. Ook komt naar voren dat de rol van de pleegzorgmedewerker, in de ondersteuning van pleegouders bij het activeren en onderhouden van het netwerk, een complexe taak is in een dynamische context. Uit het onderzoek van von Holen & Vanderfaeille (2010) komt naar voren dat pleegouders ondersteuning willen hebben in het onderhouden van het contact met ouders van het pleegkind. De overige gevonden literatuur beschrijft het activeren/onderhouden van het netwerk van een kind vanuit het perspectief van de hulpverlener/pleegzorgmedewerker. Er is weinig onderzoek gedaan naar de taak/rol van de pleegzorgouder richting het netwerk van het kind. Dit onderwerp lijkt dus onontgonnen terrein te zijn. De documenten die zijn geraadpleegd, geven een indruk van de opvattingen over netwerkcontacten in de pleegzorg. Het unieke karakter van Driehuis maakt dat de opvattingen voor contacten met het netwerk binnen de pleegzorg, niet automatisch toepasbaar zijn voor Project Driehuis. Dit heeft vooral te maken met het feit dat de Driehuis-ouder de rol van opvoeder én hulpverlener (voor de kinderen) heeft en er geen pleegzorgmedewerker bij project Driehuis betrokken is.

Tot nu toe is er vooral gesproken over de ouders als het netwerk van de kinderen. Volgens de literatuur bestaat het netwerk van het kind, naast de ouders, ook uit familie, burens, vrienden, school, clubs en verenigingen.

2.5. Verslag terugkoppeling opdrachtgever

De opdrachtgever herkent de beschreven knelpunten uit in- en externe oriëntatie. De opdrachtgever benadrukt dat Driehuis een project is en dat opdrachten zoals deze afstudeeropdracht een bijdrage leveren aan het verder vorm geven aan het project. De opdrachtgever is verrast dat er weinig wetenschappelijk onderzoek gedaan is naar het handelen van de pleegouder richting het netwerk van het kind. De opdrachtgever benadrukt nogmaals de unieke hulpverleningsvorm van Driehuis. Voor de opdrachtgever is het doel van deze opdracht: het aandragen van aanbevelingen en adviezen voor richtlijnen en het beschrijven de rol van de Driehuis-ouder naar het netwerk van het kind. De opdrachtgever adviseert om het belang van het netwerk voor het kind niet te onderzoeken. Als reden geeft de opdrachtgever dat het voor de Driehuis-ouders duidelijk is waarom het netwerk van belang is en de beperkte beschikbare tijd voor het uitvoeren van het onderzoek.

2.6. Definitieve probleemomschrijving

De Driehuis-ouders en het middenkader onderschrijven het belang van het netwerk van het kind en dat de Driehuis-ouder een belangrijke taak richting het netwerk heeft. In de huidige praktijk van Driehuis is het onderhouden/activeren van het netwerk van het kind door de Driehuis-ouder als taak niet duidelijk omschreven, is er geen eenduidige definitie van het netwerk van het kind en er zijn geen richtlijnen voor het werken met het netwerk. De Driehuis-ouders en het middenkader geven aan behoefte te hebben aan richtlijnen en kaders voor het uitvoeren van de taak richting het netwerk van het kind. De Driehuis-ouders geven aan (meer) informatie over het netwerk te willen voor het uitvoeren van hun taak.

2.7. Centrale vraag

Hoe kan een Driehuis-ouder het netwerk van de kinderen activeren en/of onderhouden?

2.8. Deelvragen

Aan de hand van de volgende deelvragen wordt het antwoord op de centrale vraag gezocht.

Deelvragen aan de theorie/literatuur

- Wat is de definitie van het netwerk van het kind?
- Hoe breng je het netwerk van het kind in kaart?
- Hoe ga je om met weerstand van de ouders/het netwerk tegen de plaatsing?
- Welke methodes zijn er om het netwerk te activeren/onderhouden?
- Wat is de rol/positie van de Driehuis-ouder binnen het netwerk?
- Hoe stel je je op richting het netwerk van het kind (houding)?

Deelvragen aan de praktijk

- Wat is de definitie van het netwerk van het kind?
- Welke informatie over het netwerk is beschikbaar, wie stelt het op?
- Wat is de taak van de Driehuis-ouder naar het netwerk?
- Welke begeleiding krijgt de Driehuis-ouder?
- Welke houding en competenties heeft een Driehuis-ouder nodig?
- Hoe om te gaan met weerstand bij ouders/het netwerk?

2.9. Globaal onderzoeksplan

Aan de hand van een literatuuronderzoek zal vastgesteld worden hoe een netwerk van de kinderen in kaart gebracht wordt, welke middelen/methodes er beschikbaar zijn over samenwerking met het netwerk van de kinderen, welke factoren invloed hebben op de

samenwerking en welke houding en competenties van de Driehuis-ouder gewenst zijn richting het netwerk. Het praktijkonderzoek richt zich op het inzicht krijgen in de verwachtingspatronen van de Driehuis-ouders en het middenkader. Er wordt onderzocht hoe hulpverleners in vergelijkbare hulpverleningsvormen naar het werken met het netwerk kijken. Voor deze aanpak is gekozen omdat er weinig literatuur beschikbaar is die volledig aansluit bij de praktijk van Driehuis. Voor het praktijkonderzoek zullen interviews gehouden worden met de Driehuis-ouders, leden van het middenkader en hulpverleners die werkzaam zijn in vergelijkbare hulpverleningsvormen.

3. Theoretisch kader

Voor het uitbrengen van een advies aan de opdrachtgever van het project Driehuis op de vraag hoe Driehuis-ouders het netwerk van het kind kunnen activeren en onderhouden volgt hieronder het onderzoek naar de (deel)vragen aan de literatuur. De onderzochte literatuur is geselecteerd om onderstaande vragen te beantwoorden:

- *Wat is de definitie van het netwerk van het kind?*
- *Hoe breng je het netwerk van het kind in kaart?*
- *Hoe ga je om met weerstand van ouders/netwerk tegen de plaatsing?*
- *Welke methodes zijn er om het netwerk te activeren/onderhouden?*
- *Wat is de rol/positie van de Driehuis-ouder binnen het netwerk?*
- *Hoe stel je je naar het netwerk van het kind op (houding)?*

Verantwoording

Omdat Pleegzorg de hulpverleningsvorm is die de meeste overeenkomsten heeft met de unieke hulpverlening van project Driehuis is voor het theoretisch kader gebruik gemaakt van literatuur over pleegzorg.

3.1. Literatuuronderzoek

In het theoretisch kader wordt antwoord gegeven op de (deel)vragen aan de literatuur.

3.1.1. Wat is de definitie van het netwerk van het kind?

In het woordenboek *van Dale Hedendaags Nederlands* staat de volgende definitie van netwerk: ‘*..stelsel van zaken of personen die nauw met elkaar in contact staan*’. De Federatie van Organisaties voor Volksontwikkelingswerk (België) hanteert de volgende definitie van een (sociaal) netwerk: ‘*..een verzamelnaam voor een netwerk vol betekenisvolle figuren (familie, vrienden en kennissen) dat functioneert als ondersteuningsbron voor het eigen welzijn en welbehagen en dat van de personen in het netwerk*⁴’. Het Nederlands Jeugdinstituut (NJI) hanteert de volgende definitie van een (sociaal) netwerk: ‘*..dat kan familie of vrienden betekenen, veel mensen of een paar die heel actief zijn; mensen die op loopafstand of veraf maar bereikbaar als praatpaal*⁵’. Volgens het NJI bestaat het netwerk uit verschillende sectoren: verwanten, vrienden en bekenden, en maatschappelijke diensten. Volgens *Nabuurs (2011, blz. 187)* bestaat het (steunend) netwerk uit school, vrienden, de buurt en familie. In het document ‘*Methode Voogdij*’ (2010, blz. 14) van MOgroep Jeugdzorg is ‘*..de sociale context van het kind breder dan het gezin, het gaat ook om familieleden en andere belangrijke personen in de buurt, de school ect.*’. Van Beemen (2006, blz. 249) hanteert de volgende definitie van een (sociaal) netwerk ‘*..betreft alle*

4 Bron: <http://www.fov.be/IMG/doc/begrippenlijst.doc>, dd 12 maart 2011

5 Bron: <http://www.nji.nl/eCache/DEF/1/09/144.html>, dd 12 maart 2011

individuen die iemand persoonlijk kent en met wie hij een min of meer regelmatig contact onderhoudt'.

Samenvatting

Op basis van de definities gevonden in de literatuur bestaat het (sociale) netwerk van kinderen uit het gezin, familie, vrienden, buren, school en (hulpverlenende) instanties. Personen die nauw betrokken zijn bij het kind en die het kind (onder)steunen in zijn ontwikkeling.

3.1.2. Hoe breng je het netwerk van een kind in kaart?

Uit de interne oriëntatie is naar voren gekomen dat sommige Driehuis-ouders geen (volledige) informatie over het netwerk van het kind hebben gekregen. In de onderzochte literatuur worden onderstaande methodes aangedragen om het netwerk van een cliënt in kaart te brengen.

Genogram

Een genogram is een grafische weergave van het gezin/de hele familie. *Choy & Schulze* (2009) geven aan dat het genogram wordt opgesteld met de ouders, het pleegkind, zijn broertjes en zusjes en de pleegouders, met als voorwaarde dat de ouders daar geen bezwaar tegen maken (blz. 149 ev). *Choy & Schulze* (2009) zijn van mening dat een genogram een vast onderdeel van het cliëntdossier hoort te zijn. Een genogram geeft alle betrokken professionals in een oogopslag inzicht in hoe de familie in elkaar steekt en zorgt er voor dat de communicatie met het gezin makkelijk(er) verloopt. *Nabuurs* (2011) geeft aan dat in een genogram ook de kwaliteit van de verschillende relaties wordt aangegeven (blz. 188). *Burnham & Jaski* (2008) noemen het genogram 'de stamboom' van een gezin. Het opstellen van de stamboom zorgt voor het verzamelen, ordenen en opslaan van informatie die nuttig is voor de behandeling. De hulpverlener kan door een genogram inzicht krijgen in de patronen en thema's die binnen het gezin spelen die van invloed zijn op interacties tussen de gezinsleden. Een genogram kan uitgebreid worden met andere belangrijke personen zoals vrienden of kennissen (blz. 31).

Relatiekaart

Een relatiekaart wordt, volgens *Choy & Schulze* (2009, blz. 157), opgesteld door de pleegzorgmedewerker met de ouders of met het pleegkind. In een relatiekaart wordt het belang, de afstand en de kwaliteit van gezins-, vriendschaps- en netwerkrelaties weergegeven. Ook worden de onderlinge betrekkingen tussen alle relevante personen in kaart gebracht waardoor de kinderen en ouders zicht krijgen op de dynamiek van hun systeem. Deze informatie kan ondersteunend zijn bij het verbeteren van deze relaties.

Ecogram

Nabuurs (2011, blz. 195 ev) geeft aan dat de doelen van een ecogram zijn om de familie en het sociale netwerk in kaart te brengen, bronnen van ondersteuning in de familie of het sociale netwerk te verkennen en te zoeken naar deelnemers voor een familienetwerk-beraad en zorgteams. In het ecogram wordt zichtbaar met wie de verschillende systemen contact hebben. De hulpverlener kan gebruik maken van het ecogram om het sociale netwerk van de cliënt in kaart te brengen en de cliënt inzicht te geven in zijn sociaal netwerk. In het ecogram ook gaat om personen die in het verleden een belangrijke rol hebben gespeeld.

Sociogram

Nabuurs (2011, blz. 196) geeft aan dat de doelen van het sociogram zijn:

- inzicht te krijgen in de betekenis van verschillende relaties
- het bieden van aanknopingspunten voor de hulpverlening

- te kijken naar welke krachten er binnen het systeem zijn die helpend of belemmerend kunnen zijn voor de hulpverlening.

‘De functie van het netwerk wordt duidelijk door te vragen naar de mate waarin de ander een bepaalde behoefte vult’ aldus Nabuurs (2011). Het sociogram wordt samen met de cliënt door de hulpverlener opgesteld. In sociogram gaat het ook om personen die in het verleden een belangrijke rol hebben gespeeld.

Samenvatting

Genogram, ecogram, sociogram en de relatiekaart zijn verschillende manieren om het netwerk van het kind in kaart te brengen. Het opstellen van een schema/overzicht van het netwerk van het kind geeft de hulpverlener inzicht in het netwerk, de onderlinge relaties en het belang van relaties voor de cliënt. Volgens de literatuur behoort het schematisch weergeven van het netwerk van het kind een vast onderdeel te zijn van het cliëntdossier.

3.1.3. Omgaan met weerstand bij ouders

Uit de gesprekken die met de 4 Driehuis-ouders gevoerd zijn tijdens de interne oriëntatie is naar voren gekomen dat er in sommige gevallen sprake is van weerstand bij ouders en/of het netwerk van het kind. Hieronder wordt, vanuit de literatuur, gekeken waar weerstand bij ouders vandaan kan komen en welke interventies er gedaan kunnen worden bij weerstand bij ouders en/of het netwerk van het kind.

Rouwverwerking

Volgens Choy & Schulze (2009, blz. 182 ev) heeft weerstand bij ouders over de plaatsing van hun kind in een pleegzorggezin vaak te maken met het besef van ouders dat zij niet meer de dagelijkse zorg voor het kind hebben. Dit kan tot heftige emoties lijden die lijken op rouwverwerking. De interventies die een pleegzorgmedewerker kan uitvoeren zijn afgestemd op de fases van rouwverwerking:

- Ontkenning; de ouders blijven geloven dat het kind ooit weer bij hen komt wonen;
- Boosheid; de ouders geven anderen de schuld dat het kind niet meer bij hen is;
- Verdriet, zelfverwijt en schuldgevoel; ouders geven vooral zichzelf de schuld;
- Berusting; ouders geven een plek aan het feit dat hun kind in een ander gezin opgroeit en in hun nieuwe rol voor het kind (roldifferentiatie) (blz. 237).

Roldifferentiatie

In het rapport “Wat werkt in de Pleegzorg?” (2009, blz. 33) geeft het NJI aan dat ouders begeleid moeten worden in het gevoel van leegte bij een uithuisplaatsing van het kind en de verliesverwerking van het feit dat het kind voor lange tijd, soms voor altijd, wordt opgevoed door pleegouders. Ook is er begeleiding van de pleegzorgmedewerker voor de ouders nodig in het vinden of accepteren van hun nieuwe rol ten opzichte van het kind. Het NJI noemt dit ‘*roldifferentiatie*’. Het ouderschap bestaat uit meerdere rollen:

- Ouderschap;
- Opvoedschap;
- Zeggenschap.

Bij een langdurige plaatsing is het belangrijk dat deze rollen worden geherdefinieerd en dat het voor alle betrokken partijen duidelijk is hoe de ouders een rol blijven spelen in het leven van het kind, de veiligheid van het kind in ogenschouw nemend. Acceptatie bij ouders en de herdefiniëring van de rollen dragen bij aan het realiseren van ‘*nieuwe gezamenlijke verantwoordelijkheid voor het kind krijgen*’ bij ouders en pleegouders.

Respect

Als de ouders zich gerespecteerd en welkom voelen door de pleegouders kan er een samenwerkingsverband tot stand komen. Hiervoor is, volgens het NJI, nodig dat er een duidelijk en helder opvoedingsbesluit is waar alle betrokken partijen zich in kunnen vinden en zich aan committeren (*Wat werkt in de Pleegzorg?*, blz. 34). Van de pleegouders wordt verwacht dat zij in ogenschouw houden dat het pleegkind een kind van een ander blijft en dat de pleegouders dit feit respecteren, wat de reden van de uithuisplaatsing ook is geweest.

Rivaliteit tussen ouder(s) en pleegouder(s)

Volgens Choy & Schulze (2009, blz. 219) kan er sprake zijn van rivaliteit tussen ouders(s) en pleegouder(s) als ouders moeite hebben met het feit een ‘vreemde’ voor hun kind zorgt. Dit kan tot spanningen bij het kind leiden. De interventie die de pleegzorgmedewerker bij ouders kan uitvoeren is gebaseerd op de oplossingsgerichte benadering en bestaat uit de volgende 3 stappen:

1. Exploreren van de onderliggende motieven voor het gedrag;
2. Positieve connotatie geven aan of reframing;
3. Het aandringen op het staken van de rivaliteit.

Vluchten, vechten en bevriezen

In het rapport ‘*Methode Voogdij*’ (2010, blz. 74/75) wordt weerstand bij ouders over de uithuisplaatsing van hun kind beschreven als psychologische reactie op dreiging:

- *Vluchten*
- *Vechten*
- *Bevriezen*.

Een voorbeeld van *vluchten* is dat ouders zich niet houden aan de bezoeksregeling, vluchten in drank- en/of drugsgebruik. De voogdijmedewerker van Bureau Jeugdzorg (BJZ) zal de ouders wijzen op de destructieve kant van deze reactie voor het kind en de ouders. Een voorbeeld van *vechten* is dat ouders aan het kind ‘*trekken*’ of de uithuisplaatsing bestrijden. Het positieve van deze reactie van ouders is dat ouders hun kind ‘*niet zomaar willen opgeven*’. De voogdijmedewerker kan zijn waardering uitspreken voor het feit dat de ouders het kind niet zonder slag of stoot willen opgeven. Een voorbeeld van *bevriezen* is dat ouders een hele afwachtende houding aannemen. De voogdijmedewerker bespreekt dan met de ouders wat het toekomstperspectief van het kind is en benadrukt wat het aandeel van de ouders in het perspectief is. Op deze manier kan de voogdijmedewerker de ouders activeren.

Onderzoek

Uit het rapport ‘*Wat werkt in de Pleegzorg?*’ (2009, blz. 39) van het NJI geeft aan dat er weinig kennis is over hoe een pleegzorgmedewerker ‘*de acceptatie en psychologische toestemming*’ van de ouders kan beïnvloeden.

Samenvatting

Weerstand bij ouders over de plaatsing van hun kind in een pleeggezin is vergelijkbaar met rouwverwerking en met de psychologische reactie op dreiging; vluchten, vechten of bevriezen. De pleegzorgmedewerker dient zijn interventies hierop af te stemmen. Ouders dienen begeleid te worden in het vinden/accepteren van een andere (ouder)rol tov hun kind. De hulpverlener dient aandacht te besteden aan de samenwerking tussen de ouder en de pleegouders om weerstand te voorkomen/weg te nemen. Er is weinig kennis beschikbaar over hoe de hulpverlener de acceptatie en ‘psychologische’ toestemming van ouders kan beïnvloeden.

3.1.4. Bestaande methoden voor het activeren/onderhouden van het netwerk

Hieronder worden een aantal bestaande methoden kort beschreven die ingezet (kunnen) worden voor het activeren en/of onderhouden van het netwerk van het kind. Er is gekeken naar de toepasbaarheid van methoden binnen de context van project Driehuis.

Stysteemgericht werken

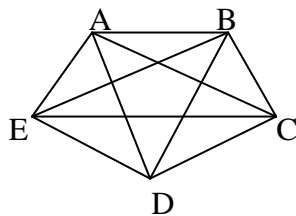
In de systeemtheorie wordt het gezin gezien als een ‘systeem’. *Nabuurs (2011, blz. 16)* haalt de definitie van een systeem van *Weijenberg (2004)* aan: ‘..wijst op een eenheid opgebouwd uit deelverhoudingen, het gaat niet alleen om de delen op zich, ook niet om het geheel maar om de betrekkingen tussen dit alles’. Het systeem van het gezin bestaat uit 4 subsystemen:

- Het subsysteem van de individuele volwassene/kind
- Het partnersysteem (vrouw - man)
- Het oudersysteem (vader - moeder)
- Het kindsysteem (broer – zus).

Een kind dat in een pleeggezin wordt geplaatst, blijft onderdeel uit maken van het ‘eigen’ gezinssysteem en maakt ook onderdeel uit van het systeem van het pleeggezin. Er ontstaat ook een ‘systeem’ tussen het pleeggezin en het gezinssysteem van het kind. Dit geeft de complexiteit van de pleegzorg weer.

Triades

Binnen de systeemtheorie wordt gebruik gemaakt van ‘triades’ (driehoeken). *Choy & Schulze (2009, blz. 53 ev)* omschrijven dit als het *driehoeksconcept* waarbinnen de relatie tussen twee personen bepalend is voor de relatie die deze 2 personen hebben met de derde persoon binnen de driehoek. De pleegzorgmedewerker kan dit driehoeksconcept gebruiken om de complexiteit en dynamiek tussen de deelnemers in triades te doorgronden en te voorspellen. De context van de pleegzorg bestaat uit (tenminste) 10 driehoeken:

- A = Kind
- B = Pleegouder(s)
- C = Pleegzorgmedewerker
- D = Medewerker BJZ
- E = Ouder(s)

Afbeelding 1⁶

Nabuurs (2011) en *Choy & Schulze (2009)* geven aan dat het in kaart brengen van het (gezins)systeem, gebruik makend van bijvoorbeeld de relatiekaart, triades of een genogram, als interventie gezien kan worden in het activeren en/of onderhouden van het netwerk. Op deze manier worden de betrokken partijen zich bewust van de omvang van, de verhoudingen tussen, de eigen rol in en de complexiteit van het netwerk.

Selectie & training aspirant pleegouders (STAP) training

De STAP training wordt binnen de Pleegzorg gebruikt om (aspirant) pleegouders voor te bereiden op hun rol als pleegouder. Spirit zet een variant van STAP in, ‘7 Stap - Voorbereiding & Selectie’ training. Hierin komen 7 onderwerpen aanbod:

1. Samenwerken in de Pleegzorg
2. Omgaan met verlies in de pleegzorg
3. Hechting
4. Geschiedenis en identiteit

⁶ Bron: boek “Kiezen voor Kinderen”, Choy & Schulze (2009, blz. 120)

5. Omgaan met gedrag
6. Gezichtpunten in de pleegzorg
7. De betekenis van het pleegouderschap.

Stap 2, omgaan met verlies in de pleegzorg, geeft de (aspirant) pleegouder inzicht in het verlies van het kind en de ouders bij een uithuisplaatsing en gaat in op de samenwerking tussen pleegzorgmedewerker, pleegouders en ouders in de context van pleegzorg.

Beter met Thuis

Beter met Thuis (BmT) is een ambulante en (semi) residentiële hulpverleningsvorm van Spirit met als doel om ouders en de jeugdige⁷ in staat te stellen om met elkaar problemen rondom de opvoeding en opgroeien ‘*het hoofd te bieden*’. BmT maakt hierbij (oa) gebruik van de eigen krachten en mogelijkheden van het informele netwerk (familie, vrienden, bekenden) en informele netwerk (school, hulpverlenende instanties). BmT hanteert (oa) interventies die gericht zijn op het activeren/uitbreiden van het sociale netwerk. Hiervoor wordt gebruik gemaakt van een netwerkschema en een netwerklijst met als doel om het inzicht van de ouder(s) en jeugdige over de waarde van het netwerk en de daaruit komende steun te vergroten. Verder zijn de interventies gericht op het betrekken van het bestaande netwerk, het zoeken naar mogelijkheden om het netwerk uit te breiden en om de ouders en/of jeugdige vaardigheden aan te leren om het contact te ontwikkelen of te verbeteren met (belangrijke) anderen. BmT komt voor in de databank van effectieve interventies van het Nederlands Jeugd Instituut (NJI) en het oordeel van het Panel Jeugdzorg is dat deze interventie theoretisch goed onderbouwd is⁸.

Eigen kracht conferentie

Het doel van de Eigen kracht conferentie⁹ is om samen met de familie en bekenden oplossingen te vinden (opvoed)problemen/moeilijke situaties van een familielid. De uitkomst hiervan is een plan voor de toekomst, gemaakt door de ouders en het sociale netwerk. De regie van het plan ligt in de handen van de familie. Er wordt hierbij uitgegaan van het oplossend vermogen van een familie (en haar netwerk) en de betrokkenheid van de familie. De hulpverleners spelen op de achtergrond een rol, zijn vooral ondersteunend aan de familie en niet aanwezig bij de conferentie. Eigen kracht conferentie wordt ingezet als preventie middel om uithuisplaatsingen te voorkomen. De William Schrikker groep, een landelijke instelling voor jeugdbescherming, jeugdreclassering en pleegzorg voor kinderen met een beperking, is met een pilot gestart om hun medewerkers kennis te laten maken met de Eigen Kracht conferentie met als doel om de medewerkers kennis en ervaring op te laten met de Eigen Kracht Conferentie¹⁰.

In het boek “*Family Group conferencing: new directions in community-centered child & family practice*” (2009) van Burford & Hudson komt naar voren dat de eigen kracht conferentie ook ingezet kan worden het werken met de eigen kracht conferentie ook ingezet kan worden om de banden tussen de familie en het uithuis geplaatste kind te versterken. Verder benadrukken Burford en Hudson dat het inzetten van de eigen kracht conferentie een groot beroep doet op de inzet van de familieleden en de professionals en dat het belangrijk is

⁷ Jeugdige wordt gebruikt als verzamelnaam voor kinderen en jongeren

⁸ Bron: <http://www.nji.nl/smartsite.dws?id=114021&recordnr=3&setembed=>, dd 19 maart 2011

⁹ Bron: www.eigenkracht.nl dd 17 maart 2011

¹⁰ <http://ekc.creapolis.nl/artikel.php?jaargang=5&nieuwsbrief=1&artikel=6#leesmeer> dd 13 maart 2011

dat de professionals de familieleden goed voorbereiden op de conferentie zodat er een veilige omgeving bestaat om de problemen van het gezin bespreekbaar te maken.

Samenvatting

De methoden Systeemtheorie, de STAP training en Beter met Thuis zijn gericht op het inzicht verkrijgen van hoe het netwerk er uitziet, hoe (onderliggende) relaties elkaar beïnvloeden en analyseert de complexiteit van het systeem van het kind. Het Eigen Kracht Conferentie model is er op gericht dat het gezin, in samenwerking met het netwerk, gezamenlijk een plan opstelt om problemen in de opvoedsituatie aan te pakken. Bij het werken met Eigen Kracht conferenties wordt het netwerk in kaart gebracht en gekeken naar de krachten van het netwerk die ondersteuning kunnen bieden aan ouders en kinderen. De Eigen kracht conferentie kan ook ingezet worden om de banden tussen het uithuis geplaatste kind en zijn familie op te bouwen/te versterken.

3.1.5. Rollen richting het netwerk

In het activeren en onderhouden van het netwerk van het kind speelt een aantal partijen een rol. Vanuit de pleegzorg zijn dat de medewerker Bureau Jeugdzorg, de pleegzorgmedewerker, de pleegouders en ouders. Hieronder wordt een korte weergave gegeven van de rollen/taken van hierboven genoemde partijen.

Medewerker Bureau Jeugdzorg

In het rapport “Methode Voogdij” (2010, blz. 18) van de MOgroep wordt de taak van de voogdijmedewerker richting de ouders als volgt beschreven; de taak van de voogdijmedewerker van BJZ in het contact met ouders is gericht op ouders te helpen met het aanvaarden van hun rol als ouder-op-afstand. De voogdijmedewerker onderhoudt het contact met de ouders, ondersteunt ze in de verandering van hun rol tav het kind zonder de rol van de therapeut van de ouders op zich te nemen. Ook stelt de voogdijmedewerker de bezoeksregelingen met ouders en het (sociale) netwerk op, als het mogelijk is in samenwerking met het kind of rekening houdend met de behoeften en de veiligheid van het kind. Het uitvoeren van activiteiten richting het netwerk liggen ‘niet noodzakelijkerwijs bij de voogdijmedewerker’. Voor het kind is het logischer dat deze contacten door de pleegzorgmedewerker en/of pleegouders worden onderhouden (blz. 30). Als het gedrag van de ouders problemen veroorzaakt over de bezoeksregeling, zich agressief opstelt tegenover de pleegzorgmedewerker of de pleegouders zal de voogdijmedewerker dit met de ouders bespreken (blz. 74). Daarnaast werkt de voogdijmedewerker samen met de zorgaanbieder van het kind. Het uitgangspunt van deze samenwerking dient een constructieve werkrelatie te zijn. Bij de start van de samenwerking dient het afstemmen van de taakverdeling tussen de betrokken partijen (BJZ, zorgaanbieder, pleegouders en ouders) het beginpunt te zijn. Er dient ook overeenstemming te zijn over de inhoudelijke visie over de geboden zorg, de taakverdeling en de samenwerking (blz. 77).

Zorgaanbieder

Choy & Schulze (2009, blz. 49) geven aan dat de (pleeg)zorgaanbieder de samenwerking met Bureau Jeugdzorg beoordeelt en werkt vanuit een win-win optiek. Pleegzorg ziet Bureau Jeugdzorg als opdrachtgever en als professionele collega. De zorgaanbieder ondersteunt pleegouders in de vorm van begeleiding door een pleegzorgmedewerker. De zorgaanbieder ziet de pleegouders als ‘partners in de zorg’. De pleegzorgmedewerker van de zorgaanbieder onderhoudt het contact met ouders en/of het netwerk van het kind.

Pleegzorgmedewerker

De pleegzorgmedewerker ondersteunt de pleegouders. De taken van de pleegzorgmedewerker naar de ouders en het netwerk van het kind toe zijn, volgens Choy & Schulze (2009, blz. 76):

- Het opstellen van een plan voor de bezoeken tusschen kind, ouders en eventuele andere belangrijke personen;
- Het voorbereiden van betrokken op het bezoek en, indien nodig, het begeleiden van het bezoek;
- Herkennen en benoemen van problemen bij ouders die interfereren in de opvoeding, bijvoorbeeld bij boosheid van de ouders over de uithuisplaatsing.

Pleegouders

Volgens de STAP training¹¹ moet de pleegouder in staat zijn een positief contact te kunnen onderhouden met de ouders en de familie van het kind. De pleegouder moet het ouderschap kunnen delen met de ouders en de familie van het kind, en de zorg en eventueel de gevoelens het pleegkind kunnen delen met de ouders.

Samenvatting

Bij het activeren/onderhouden van het netwerk van het kind zijn verschillende partijen betrokken; BJZ, de zorgaanbieder, de pleegzorgmedewerker en de pleegouder. Hoewel de rollen van de betrokkenen verschillend zijn is er ook een overlap. Dit vraagt een goede en constructieve samenwerking. Als er problemen ontstaan tussen de pleegouders en ouders is het de taak van de pleegzorgmedewerker en de (voogdij)medewerker van BJZ om interventies te plegen om oorzaken van problemen weg te nemen.

3.1.6. (Basis)houding richting het netwerk

Hieronder wordt beschreven welke basishouding een hulpverlener dient te betrachten in het contact met zijn cliënt(en) en betrokken partijen. Eerst wordt kort weergegeven welke algemene houding van een hulpverlener gevraagd wordt. Vervolgens wordt ingegaan op de (basis) houding en techniek van de hulpverlener binnen de pleegzorghulpverlening.

Algemene houding

Uit de literatuur komt naar voren dat de algemene (basis) houding van een hulpverlener vraagt dat hij:

- Eerlijk is;
- Open is;
- Betrouwbaar is;
- Duidelijk is;
- Voorspelbaar is;
- Kritisch opbouwend is;
- Transparant is (informerend en inzicht bieden in zijn handelen);
- Toestemming vraagt om vragen te mogen stellen/wat te mogen zeggen.

In de literatuur wordt gesproken over het hebben van een neutrale houding. Egberts (2011, blz. 92) haalt Nagy aan die niet geloofde in 'neutrale' hulpverleners. Het inleven in de situatie van een cliënt is noodzakelijk. In de handleiding van Beter met Thuis (2009, blz. 103) van Spirit staat dat van de hulpverlener wordt verwacht dat hij zijn eigen normen en waarden 'thuis laat'.

In de pleegzorg

De invloed van persoonlijke opvattingen van de hulpverlener

¹¹ Bron: <http://www.nji.nl/eCache/DEF/1/20/075.html>, dd 19 maart 2011

Choy & Schulze (2009, blz. 36) geven aan dat onderdeel van werken en de visie op pleegzorg onder andere gevormd wordt door persoonlijke opvattingen. Persoonlijke opvattingen van hulpverleners over pleegzorg hoeven geen probleem te vormen als in het teamoverleg openlijk wordt gesproken over hun persoonlijke opvattingen over pleegzorg en als de eventuele verschillende opvattingen worden onderzocht. De 'beliefsystems' van de hulpverlener, persoonlijke vooronderstellingen spelen 'een grote rol in vraagstukken binnen de pleegzorg dan (wetenschappelijke) feiten'. Door het ontwikkelen en vastleggen van methodisch handelen, kan er binnen het team meer eenheid over de visie en de manier van werken in de pleegzorg ontstaan.

Meervoudige partijdigheid

In de context van pleegzorg komt de pleegzorgmedewerker, volgens Choy & Schulze (2009, blz. 50) in aanraking met veel verschillende personen/partijen die verschillende belangen, behoeften, wensen, eisen, plichten en rechten (kunnen) hebben. Meervoudige partijdigheid betekent dat de pleegzorgmedewerker recht doet aan alle partijen. Als er moeilijke afwegingen gemaakt dienen te worden dan zal de pleegzorgmedewerker het belang van het kind de doorslag laten geven.

Basistechnieken

Uit de beschrijving van Choy & Schulze (2009, blz. 173 ev) over de basistechnieken voor de pleegzorgmedewerker is een selectie gemaakt die bruikbaar is voor de Driehuis-ouder in het contact met het netwerk van het kind:

- Empowerment van ouders (focus op wat wél kan ipv wat niet goed gaat);
- Het opbouwen van een samenwerkingsrelatie door invoegen (aansluiten op de stijl van de ouders);
- Actief luisteren en doorvragen (gesprekstechnieken);
- Metacommunicatie (van inhoud naar betrekking en van 'jij' naar 'ik');
- Circulaire vragen (praten voor een ander);
- Switchen tussen de 'expert- en hulpverleningshouding' (expert = adviseren en informeren, hulpverlening = begeleiding);
- Integrale benadering (oog voor de verschillende niveaus binnen de context);
- Interventies vanuit de systeemtheorie en gedragstherapie kunnen toepassen.

Samenvatting

De pleegzorgmedewerker moet over veel kennis en vaardigheden beschikken. Van de pleegzorgmedewerker wordt, naast de algemene houding en technieken, verwacht dat hij meervoudig partijdig is, zijn benadering kan afstemmen op zijn cliënt(en) en in staat is te switchen tussen het adviseren en begeleiden van zijn cliënt(en). Choy & Schulze (2009, blz. 75) noemen de pleegzorgmedewerker 'het schaap met de vijf poten'. Ook wordt onderkend dat persoonlijke opvattingen/overtuigingen van de pleegzorgmedewerker een grote rol spelen bij de uitvoering van de functie. Door openlijk te praten over persoonlijke opvattingen/overtuigingen en door methodisch te handelen zal er meer eenheid tussen de verschillende medewerkers en de organisatie ontstaan.

3.1.7. Eindconclusie

Op basis van de bestudeerde literatuur bestaat het netwerk van het kind uit het gezin, familie, vrienden, burens, school en (hulpverlenende) instanties. Voor het in kaart brengen van het netwerk van het kind zijn er, volgens de literatuur, de volgende methoden:

- Genogram
- Sociogram

- Relatiekaart
- Ecogram.

De literatuur raadt aan om een combinatie van deze methoden in te zetten. In de pleegzorg hebben de (voogdij)medewerker van BJZ en de pleegzorgmedewerker (oa) de verantwoordelijkheid voor de samenwerking tussen ouders en pleegouders. Het wegnemen/verminderen van weerstand bij de ouders is een taak van de pleegzorgmedewerker en de (voogdij)medewerker van BJZ. De taken van betrokken partijen richting het netwerk van het kind zijn verschillend en vragen een constructieve samenwerking tussen alle betrokken partijen. Als er spanningen zijn tussen de ouders en pleegouders kan de (voogdij)medewerker van BJZ en/of de pleegzorgmedewerker interventies plegen om de spanning weg te nemen. Er worden veel vaardigheden en kennis van de pleegzorgmedewerker gevraagd voor het uitvoeren van zijn functie, hij wordt ook wel ‘*het schaap met de vijf poten*’ genoemd. Over de rol/houding van de pleegouders naar de ouders van het kind is geen literatuur en/of wetenschappelijk onderzoek gevonden.

Toepasbaarheid gevonden literatuur

Bij het zoeken en raadplegen van literatuur over het activeren en/of onderhouden van het contact met het netwerk van de kinderen door de pleegouder, is naar voren gekomen dat er geen literatuur of wetenschappelijk onderzoek gevonden is vanuit het perspectief van de pleegouder richting het netwerk van de kinderen. De geraadpleegde literatuur is beschreven vanuit het perspectief van de medewerker van BJZ en de pleegzorgmedewerker. In de zoektocht naar internationale literatuur is ook informatie gevonden vanuit het perspectief van de pleegouder. Verder richt de bestudeerde literatuur zich vooral op de contacten tussen de voogdij-/pleegzorgmedewerker met de ouders van het kind terwijl het netwerk van het kind, naast de ouders, ook bestaat uit familie, vrienden, burens, school en (hulpverlenende) instanties.

4. Het praktijkonderzoek

De volgende stap in het onderzoeken hoe het activeren/onderhouden van het netwerk van het kind in de praktijk van project Driehuis verloopt, inzicht te krijgen in de verwachtingspatronen van het middenkader en de Driehuis-ouder over de taak van de Driehuis-ouders richting het netwerk. Om vanuit een breed perspectief te kijken zal er ook onderzoek gedaan worden naar de visie, kennis en ervaring van vormen van hulpverlening die raakvlakken hebben met Driehuis, zoals pleegzorg en gezinshuizen.

4.1. Onderzoeksontwerp

Het onderzoekstype is het kwalitatief onderzoek. Volgens Verhoeven (2007, blz. 118) geeft dit type onderzoek de ruimte om in te gaan op de achtergronden van de verzamelde gegevens in het theoretisch kader (hoofdstuk 3), staat ‘*de beleving van de onderzochte centraal*’ en wordt er veldonderzoek gedaan. Voor het onderzoek zal gebruik worden gemaakt van halfgestructureerde interviews met respondenten en bestaat uit een inventarisatie van bestaande methode en richtlijnen.

De respondenten zijn:

- 3 Driehuis-ouders (ref. Driehuisouder 1, 2 & 3)
- Leidinggevende van project Driehuis (ref. leidinggevende)
- Psycholoog van project Driehuis (ref. psycholoog)
- Systeemtherapeut bij een afdeling van Spirit (ref. systeemtherapeut Spirit)
- Systeemtherapeut bij Parlan (ref. systeemtherapeut Parlan)
- Medewerker van Gezinshuis.com

- Coauteur van het boek *Kiezen voor Kinderen en werkzaam bij Pleegzorg Spirit* (ref. coauteur).

De psycholoog en leidinggevende maken onderdeel uit van het middenkader van project Driehuis. De systeemtherapeut van Parlan is betrokken bij de Gezinshuis-ouders die werkzaam zijn bij Parlan. De setting van Gezinshuis.com bestaat uit een driehoek: de zorgaanbieder besteedt de uitvoering van de opvang van het kind, via Gezinshuis.com, uit aan de gezinsouder. De eindverantwoordelijkheid over het kind ligt bij de zorgaanbieder. Gezinshuis.com ondersteunt de Gezinshuis-ouder in het uitoefenen van zijn functie. De Gezinshuis-ouder is of in loondienst bij Gezinshuis.com of franchise ondernemer van Gezinshuis.com

4.1.1. Informatieverzameling

De interviews met de Driehuis-ouders, de leidinggevende en de psycholoog zijn gericht zijn op de huidige situatie en de gewenste situatie. Om vanuit verschillende perspectieven naar de taak ten aanzien van het activeren en onderhouden van het netwerk te kijken worden interviews gehouden met 2 systeemtherapeuten, een medewerker van Gezinshuis.com en de coauteur van het boek “Kiezen voor kinderen” (2009). Daarnaast wordt geïnventariseerd welke methoden voor het activeren/onderhouden van het netwerk van het kind beschikbaar zijn binnen de organisatie Spirit en of deze methoden ingezet kunnen worden voor het project Driehuis.

4.1.2. Dataverwerking

Alle interviews zijn opgenomen met een voice-recorder en uitgewerkt op papier. De interviews zijn kwalitatief. Dat wil zeggen dat geïnterviewden zowel naar feiten als naar beleving wordt gevraagd. Om de resultaten te ordenen wordt bij de verwerking ook het onderscheid gemaakt tussen feitelijke informatie en de beleving van respondenten.

4.2. *Verloop onderzoek*

Aan het begin van het praktijkonderzoek is er voor gekozen om de focus van het onderzoek te leggen op de praktijk van de Driehuis-ouders, de verwachtingen van de leidinggevende en de psycholoog van project Driehuis en naar de ervaringen en visie van hulpverleners die werkzaam zijn in vergelijkbaren hulpverleningsvormen. Omdat er binnen project Driehuis geen richtlijnen/methoden zijn opgesteld, is in de interviews met de hulpverleners die werkzaam zijn in vergelijkbare hulpverleningsvormen gevraagd naar hun werkwijze en/of adviezen. Aan de hand van de literatuurstudie zijn de interviewleidraden (zie bijlage 6.3) voor de verschillende groepen respondenten opgesteld. De leidraad is van te voren naar alle respondenten gestuurd. Alle respondenten zijn persoonlijk uitgenodigd om voor het interview. Tijdens het verloop van het afstudeerproject is door het management besloten om de ondersteuning van de Driehuis-ouders uit te breiden met 2 maatschappelijk werkers. Het middenkader heeft aangegeven dat de maatschappelijk werkers (oa) een ondersteunende rol krijgen voor de Driehuis-ouders in het activeren en/of onderhouden van het netwerk van de kinderen. Deze nieuwe ontwikkeling is niet meegenomen in de leidraad voor de interviews. Tijdens het onderzoek is er tweewekelijks contact geweest met de opdrachtgever en hebben de Driehuis-ouders een update over de voortgang ontvangen via mails.

4.3. *Resultaten*

Hieronder volgen de resultaten van de gehouden interviews met alle respondenten. De uitwerking van de individuele interviews zijn op te vragen bij de auteur van dit verslag.

4.3.1. Definitie van het netwerk van het kind

Driehuis-ouder 1, 2 en 3

- Belangrijke personen voor het kind, ook personen die het kind zelf op dit moment niet belangrijk vindt.

Leidinggevende

- Sleutelfiguren in de omgeving van het kind die van belang kunnen zijn voor de ontwikkeling van het kind.

Psycholoog

- Personen die in meer of mindere mate een rol spelen in het leven van een kind.

Systeemtherapeut Spirit

- Het geheel aan personen rondom het kind, vaak de familie en andere belangrijke personen zoals de Driehuis-ouder.

Systeemtherapeut Parlan

- Iedereen die iets voor het kind kan/wil betekenen en op één of andere manier een relatie met het kind heeft.

Medewerker Gezinshuis.com

- De biologische ouders en personen in de nieuwe woonomgeving van het kind.

De coauteur

- Maakt onderscheid tussen het formele en informele netwerk;
- Het formele netwerk bestaat uit professionals;
- Het informele netwerk bestaat uit familie, kennissen, vrienden en burens;
- De pleegzorgouder richt zich vooral op het informele netwerk.

Belevingen

Leidinggevende geeft aan dat een vriendje van een kind wel tot het netwerk behoort, maar niet voor de hulpverlener van belang is. ‘*Als professionele organisatie richten wij ons op leerkrachten en een sportleraar*’, aldus de leidinggevende. De systeemtherapeut van Spirit geeft aan dat er ook aandacht moet zijn voor belangrijke personen die niet in beeld zijn of die zijn overleden.

Interpretatie

Respondenten hanteren een brede visie op welke personen onderdeel uitmaken van het netwerk. Op basis van de gesprekken is een nieuwe definitie te definiëren die hanteer kan zijn voor Driehuis. De volgende definitie kan gehanteerd worden: *het netwerk van een kind bestaat uit personen die belangrijk zijn voor het kind en voor zijn ontwikkeling.*

4.3.2. Informatie over het netwerk van het kind

Aan de Driehuis-ouders is gevraagd welke informatie zij hebben ontvangen over het netwerk. Aan de psycholoog is gevraagd welke informatie aanwezig is. De systeemtherapeuten, de medewerker van Gezinshuis.com en de coauteur is gevraagd naar hun praktijkervaringen.

Driehuis-ouder 1

- Heeft geen informatie over het netwerk van de kinderen ontvangen.

Driehuis-ouder 2

- Voor het kind dat vanuit de Bascule geplaatst is, is voldoende informatie over het netwerk opgeleverd;
- Voor het andere kind dat vanuit Spirit is geplaatst, is geen informatie over het netwerk ontvangen.

Driehuis-ouder 3

- Over het netwerk van het kind dat vanuit de Bascule is geplaatst, is voldoende informatie opgeleverd;
- Over het netwerk van het andere kind is informatie opgeleverd door de voogd.

Psycholoog

- Als er geen informatie over het netwerk aanwezig is, stelt de gedragswetenschapper, bij aanvang van de instroomprocedure van een kind, een genogram op;
- In sommige gevallen wordt een (transculturele) systeemtherapeut ingezet om het netwerk in kaart te brengen;
- Het in kaart brengen van het netwerk wordt in sommige gevallen met het kind en/of ouders gedaan;
- Als een kind vanuit een andere afdeling van Spirit of een andere instelling komt, wordt de aangeleverde informatie van het netwerk overgenomen;
- Informatie over het netwerk van het kind wordt opgenomen in het dossier van het kind
- Het netwerk van het kind wordt eenmalig in kaart gebracht.

Systeemtherapeut Spirit

- Maakt gebruik van het bolletjesschema om het netwerk van het kind in kaart te brengen;
- Het in kaart brengen van het netwerk wordt niet altijd gedaan door '*de waan van de dag*';
- De instapmethodiek van Spirit kan ingezet worden;
- Het in kaart brengen van het netwerk wordt samen met het kind en/of de ouders gedaan;
- Het in kaart brengen van het netwerk is de taak van de gedragswetenschapper.

Systeemtherapeut Parlan

- Maakt gebruik van het bolletjesschema om het netwerk in kaart te brengen;
- Maakt een netwerkanalyse;
- Het in kaart brengen van het netwerk vindt, bij voorkeur, plaats in de eerste 6 weken naar de plaatsing van het kind;
- Het in kaart brengen van het netwerk is de taak van de systeemtherapeut;
- Het netwerk wordt in kaart gebracht met het kind en/of de ouders;
- Het in kaart brengen van het netwerk is geen eenmalige handeling. Bij een nieuwe ontwikkelingsfase van het kind en/of een nieuwe hulpverleningsvorm moet het netwerk opnieuw geanalyseerd worden.

Medewerker Gezinshuis.com

- De zorgaanbieder is verantwoordelijk voor het in kaart brengen van het netwerk;
- Soms brengt Bureau Jeugdzorg het netwerk in kaart;
- Het in kaart brengen van het netwerk wordt samen met het kind gedaan.

De coauteur

- In de pleegzorg wordt gebruik gemaakt van bolletjesschema;
- Het netwerk wordt in kaart gebracht door de ambulante pleegzorgmedewerker;
- Het gebruik van de relatiekaart binnen Pleegzorg is minimaal;

- Het in kaart brengen van het netwerk wordt, bij voorkeur, samen met het kind en/of ouders gedaan;
- Het in kaart brengen van het netwerk is geen eenmalige handeling. Bij een nieuwe ontwikkelingsfase van het kind en/of een nieuwe hulpverleningsvorm moet het netwerk opnieuw geanalyseerd worden.

Belevingen

De beleving van de Driehuis-ouders over de aangeleverde informatie loopt uiteen. Driehuis-ouder 1 noemt het ontbreken van informatie van het netwerk een groot gebrek in de hulpverlening. Driehuis-ouder 2 voelt zich onzeker in het werken met het netwerk door het ontbreken van informatie over het netwerk. Driehuis-ouder 3 spreekt de wens uit zelf achter het reilen en zeilen van het netwerk te willen komen. Deze respondent geeft verder aan dat de ontvangen netwerkinformatie gekleurd is door de persoonlijke mening van de voogd over personen uit het netwerk. De leidinggevende is van mening dat de Driehuis-ouder alle informatie over het netwerk moet lezen om te weten welke stappen hij/zij gaat zetten binnen het netwerk. De systeemtherapeut van Spirit geeft aan dat het de voorkeur heeft dat vóór de plaatsing het netwerk in kaart gebracht wordt. De systeemtherapeut van Parlan en coauteur geven aan dat het in kaart brengen van het netwerk een dynamisch proces is. Volgens de coauteur geeft het gebruik van de relatiekaart waardevolle informatie voor de hulpverlener in het activeren/onderhouden van het netwerk van het kind. Driehuis-ouders 1 en 2 vinden dat de informatie over het netwerk van het kind in het dossier van het kind moet worden opgenomen en inzichtelijk is voor collegae.

Interpretatie

Uit de belevingen van respondenten blijkt een verschil in verwachting voor wat betreft het verkrijgen van informatie. Driehuis-ouders 1 en 2 gaan er vanuit dat de informatie hen wordt aangeleverd en zien het ontbreken ervan als een gebrek. Uit de interviews met de psycholoog en de systeemtherapeut, blijkt dat de informatie over het netwerk aanwezig is. De leidinggevende verwacht van de Driehuis-ouder dat hij alle informatie leest. Hieruit kan afgeleid worden dat er onduidelijkheid is over welke informatie aanwezig is en wie de verantwoordelijkheid heeft dat de informatie bij de Driehuis-ouder bekend is. Opvallend is het verschil in opvatting tussen Driehuis-ouder 3 en de leidinggevende. Driehuis-ouder 3 geeft aan zelf te willen ontdekken wat er in het netwerk van het kind speelt. De leidinggevende stelt dat de Driehuis-ouder alle beschikbare informatie over het netwerk van te voren moet lezen en gebruiken om te bepalen hoe hij/zij aan het activeren/onderhouden van het netwerk gaat werken. Hieruit kan afgeleid worden het voor de Driehuis-ouder onduidelijk is dat van hem verwacht wordt dat hij alle informatie leest en van te voren bepaald hoe hij de samenwerking met het netwerk vorm gaat geven. Opvallend is dat de psycholoog en de leidinggevende aangeven dat de informatie over het netwerk van het kind in het dossier staat en Driehuis-ouder 1 en 2 aangeven dat deze informatie ontbreekt en aan het dossier toegevoegd zou moeten worden. De systeemtherapeut en de coauteur geven aan dat het in kaart brengen van het netwerk een dynamisch en terugkerend proces is. Opvallend is dat de psycholoog aangeeft dat binnen Driehuis het netwerk eenmalig in kaart gebracht wordt en dat aangeleverde informatie over het netwerk van andere partijen wordt overgenomen door Driehuis. Hieruit kan afgeleid worden dat het, op verschillende momenten, in kaart brengen van het netwerk opgenomen dient te worden in de werkwijze van Driehuis.

4.3.3. Taak/rol van de Driehuis-ouder in het netwerk van het kind

Aan alle geïnterviewden is gevraagd wat zij vinden dat de taak/rol van de Driehuis-ouder/Gezinshuis-ouder/pleegzorgmedewerker is naar het netwerk.

Driehuis-ouder 1

- Ziet zijn rol als van een coach voor het kind hoe om te gaan met een netwerk;
- Ziet het als zijn taak om het netwerk van het kind uit te breiden;
- Ziet het als zijn taak om het kind bewust van te maken wat het belang in van het hebben van een netwerk;
- Ziet zichzelf als voorbeeldfunctie voor de kinderen in het onderhouden van een netwerk;
- Werkt samen met de voogd in het contact met het netwerk.

Driehuis-ouder 2

- Ziet zichzelf als een schakel tussen het kind en het netwerk;
- Ziet zichzelf als bewaker van het contact tussen het kind en het netwerk;
- Werkt samen met de voogd in het contact met het netwerk.

Driehuis-ouder 3

- Ziet zichzelf als regisseur, ‘*zorgt er voor dat iedereen weet wat hij/zij moet doen*’;
- Ziet zichzelf als de spin in het web;
- Ziet het als zijn taak om de neuzen van alle partijen 1 kan op te krijgen/houden;
- Werkt samen met de voogd in het contact met het netwerk.

Leidinggevende

- Noemt de Driehuis-ouder de sleutelfiguur tussen het kind en het netwerk;
- Noemt de Driehuis-ouder de spin in het web van het netwerk van het kind;
- Het is de taak van de Driehuis-ouder om een actieve rol te spelen in het netwerk van het kind. Als voorbeeld noemt deze respondent het vaker uitnodigen van ouders in Driehuis;
- Het is de taak van de Driehuis-ouder om het bestaande, vaak beperkte, netwerk uit te breiden;
- Het werken met het netwerk moet toekomstgericht zijn.

Psycholoog

- Het is de taak van de Driehuis-ouder om het netwerk van het kind te stimuleren, verbreden en verstevigen;
- Het is de taak van de Driehuis-ouder om ook personen in het netwerk te deactiveren als dat nodig is;
- Het belang van het kind moet voorop gezet worden door de Driehuis-ouder;
- De Driehuis-ouder is adviserend aan Bureau Jeugdzorg over het contact met ouders/ex-opvoeders.

Systeemtherapeut Spirit

- De taak van de Driehuis-ouder is het activeren en, indien nodig, deactiveren van personen uit het netwerk van het kind.

Systeemtherapeut Parlan

- De Gezinshuis-ouder heeft een voorbeeldfunctie voor de kinderen;
- De Gezinshuis-ouder is ondersteunend voor het kind in het onderhouden van de contacten met het netwerk;
- De Gezinshuis-ouder is ‘*coachend*’ voor ouders.

Medewerker Gezinshuis.com

- De taak van de Gezinshuis-ouder is te zorgen dat het kind een eigen netwerk heeft;

- De Gezinshuis-ouder kijkt naar wat het kind nodig heeft;
- Het werken met het netwerk is gebaseerd op de 3 leefwerelden van het kind; wonen, school/werken en vrije tijd.

Coauteur

- De pleegzorgmedewerker speelt een rol in het onderhouden van het contact met de ouders van het pleegkind;
- De pleegzorgmedewerker begeleidt pleegouders en ouders in het contact met elkaar en tussen ouders en het kind.

Belevingen

Alle respondenten geven aan dat het werken met het netwerk maatwerk is waarbij gekeken moet worden naar het kind, wat het kind nodig heeft en wat het netwerk kan bieden. De leidinggevende vindt dat de kinderen een stevig netwerk nodig hebben om het in het leven te redden. De systeemtherapeut vindt de voorbeeldfunctie van de Gezinshuis-ouder van onschatbare waarde, het kind leert van de Gezinshuis-ouder hoe vriendschappen en familiebanden onderhouden moeten worden.

Interpretatie

Alle respondenten geven aan dat het werken met het netwerk van het kind maatwerk is. Hieruit kan afgeleid worden dat het opstellen van een standaard richtlijn of het inzetten van één methode niet haalbaar zal zijn. Het werken met het netwerk vraagt voor elke kind, netwerk en Driehuis-ouder een op maat gemaakt plan. De visie op de taak en de rol van de Driehuis-ouder in het werken met het netwerk verschilt per geïnterviewde Driehuis-ouder. Hieruit kan opgemaakt worden dat de Driehuis-ouder de taak en de rol naar eigen inzicht invult. Opvallend is dat de systeemtherapeut van Parlan de rol van Gezinshuis-ouder naar ouders toe omschrijft als coach voor de ouders. De overige respondenten vinden dat de rol van de Driehuis-ouder gericht is op het kind. Hieruit kan afgeleid worden dat de focus van de Driehuis-ouder ligt bij het coachen van het kind en de vraag gesteld kan worden of de Driehuis-ouder ook voor ouders een coachrol moet hebben. De systeemtherapeut benoemt dat het inbrengen van het eigen netwerk van de Driehuis-ouder door de Driehuis-ouder ingezet kan worden als voorbeeldfunctie voor het kind. De overige respondenten hebben deze voorbeeldfunctie niet genoemd. De vraag die gesteld kan worden is of de voorbeeldfunctie van de omgang van de Driehuis-ouder met zijn eigen netwerk ingezet kan worden om het kind te leren hoe met een netwerk samen te werken. De samenwerking tussen de voogd van het kind en de geïnterviewde Driehuis-ouders wordt door de Driehuis-ouder als ondersteunend ervaren in het contact met het netwerk.

4.3.4. Basishouding en competenties

Aan alle geïnterviewden is gevraagd welke basishouding en competenties door de Driehuis-ouder/Gezinshuis-ouder/pleegzorgmedewerker nodig heeft in het contact met het netwerk.

Driehuis-ouder 1

- De loyaliteit van het kind naar ex-opvoeders/ouders respecteren;
- Ex-opvoeders/ouders in hun waarde laten;
- Respect tonen voor ex-opvoeders/ouders;
- Samenwerken met ex-opvoeders/ouders;
- Ex-opvoeders betrekken bij belangrijke gebeurtenissen in het leven van het kind;
- Ex-opvoeders op de hoogte houden van de ontwikkelingen van het kind;
- Luisteren naar en serieus nemen van ex-opvoeders/ouders;

- Oordelen over ex-opvoeders/ouders parkeren;
- Het belang van het kind vooropstellen;
- Eigen persoon niet (te) belangrijk te maken;
- Open en eerlijk zijn in het contact met het netwerk;
- Realiseren dat de Driehuis-ouder een passant is in het leven van het kind en zijn netwerk.

Driehuis-ouder 2

- Respect hebben voor het netwerk;
- Erkenning voor de ouders;
- Meelevend zijn naar ouders;
- Samenwerking aangaan met de ouders;
- Het belang van het kind vooropstellen;
- Eigen positie bepalen;
- Openstaan voor kritiek van het netwerk;
- Het netwerk betrekken bij het kind en zijn activiteiten;
- Professionele afstand bewaren;
- Onpartijdig zijn.

Driehuis-ouder 3

- Begrip tonen voor de emoties van ouders/ex-opvoeders;
- Samenwerking aangaan met ouders/ex-opvoeders;
- Respectvol omgaan met ouders/ex-opvoeders;
- Het belang van het kind vooropstellen;
- Kijken naar de mogelijkheden van ouders/ex-opvoeders;
- Flexibiliteit;
- Mensenkennis;
- Incasseringsvermogen;
- Conflictvermijdend zijn;
- Duidelijk zijn naar ouders/ex-opvoeders.

Leidinggevende

De Driehuis-ouder moet:

- Zichtbaar en toegankelijk zijn voor het netwerk;
- Het belang van het kind vooropstellen;
- Sensitief zijn voor de gevoelens van ouders;
- Stelling durven te nemen;
- Signaleren als het contact niet goed verloopt.

Psycholoog

De Driehuis-ouder moet:

- Beschikbaar, bereikbaar en toegankelijk zijn voor het netwerk;
- Het belang van het kind vooropstellen;
- Meervoudig partijdig zijn;
- Respect hebben/tonen voor de ouders/ex-opvoeders.

Systeemtherapeut Spirit

De Driehuis-ouder moet:

- De ouders/ex-opvoeder erkenning geven;
- Begrip tonen voor de ouders/ex-opvoeders;
- Het belang van het kind vooropstellen;

- Duidelijk zijn naar de ouders/ex-opvoeders;
- positie innemen naar ouders/ex-opvoeders.

Systeemtherapeut Parlan

De Gezinshuis-ouder moet:

- De ouders/ex-opvoeders erkenning geven;
- Een co-ouderschap aangaan met de ouders/ex-opvoeders;
- Mededogen tonen aan de ouders/ex-opvoeders;
- Meervoudig partijdig zijn;
- Zich bewust zijn van zijn eigen normen en waarden;
- Kunnen relativeren;
- Humor hebben;
- Stevig in zijn schoenen staan, positie kunnen innemen;
- Buiten de loyaliteit tussen kind en ouders blijven;
- Oprecht nieuwsgierig zijn naar de ander;
- Waardig zijn in het onderhouden van contacten;
- Zicht hebben op de verschillende posities in het netwerk;
- Niet bang zijn voor strijd of boosheid;
- Het belang van het kind vooropstellen;
- Open staan voor feedback van het netwerk en naar het antwoord durven luisteren;
- Zich bewust zijn van zijn eigen normen en waarden.

Coauteur

De pleegzorgmedewerker moet:

- Respect hebben naar de ouders;
- Nieuwsgierig zijn;
- De systeemtheoretische principes kennen;
- kijken naar de mogelijkheden van de ouders;
- meervoudig partijdig zijn;
- luisteren naar de ouders;
- transparant en duidelijk zijn naar de ouders;
- storende gedachten kunnen omzetten naar helpende gedachten;
- zich bewust zijn dat hij een passant in het leven van het kind en ouders is;
- zich bewust zijn van zijn eigen normen en waarden.

Belevingen

Alle geïnterviewden vinden dat de Driehuis-ouder het belang van het kind in het werken met het netwerk voorop moet stellen. Driehuis-ouder 1 vindt het belangrijk dat de Driehuis-ouder zichzelf niet te belangrijk maakt in het contact met het netwerk, *'wat ik vind is niet belangrijk'*. Driehuis-ouder 2 geeft aan dat het belangrijk is om naar ouders toe te benadrukken dat de Driehuis-ouder de opvoedrol heeft gekregen en deze rol zich niet heeft toegeëigend. De systeemtherapeut van Parlan vindt dat meervoudig partijdig zijn *'a hell of a job'* is voor de Gezinshuis-ouder. De beide systeemtherapeuten en de coauteur geven aan dat de Driehuis-ouder gecoacht moet worden in zijn rol naar ouders toe. De eigen normen en waarden van de Driehuis-ouder en gevoelens over het gedrag van ouders hebben, volgens de systeemtherapeuten, invloed op de beeldvorming over de ouders. De Driehuis-ouder heeft een uitlaatklep nodig voor zijn/haar emoties en moet begeleid worden om afstand te kunnen nemen en te kijken naar achterliggende redenen van het gedrag van ouders, om professioneel te (blijven) handelen naar de ouders van het kind toe, volgens beide systeemtherapeuten.

Interpretatie

Alle respondenten zijn het eens over de werkhouding van de Driehuis-ouder naar ouders/het netwerk toe en over de competenties van de Driehuis-ouder voor het werken met het netwerk. Opvallend is dat Driehuis-ouder 3 aangeeft conflictmijdend te willen zijn naar ouders/het netwerk en dat de leidinggevende en de systeemtherapeut van Parlan aangeven dat de Driehuis-ouder stelling moet nemen naar ouders/het netwerk. Dit kan betekenen dat het voor de Driehuis-ouder onduidelijk is hoe om te gaan met een conflict en wie een rol speelt in een conflictsituatie met ouders. Driehuis-ouder 2 en de systeemtherapeut van Parlan vinden dat de Driehuis-ouder moet openstaan voor feedback van het netwerk op het eigen functioneren. Dat zou kunnen worden opgevat als het aangaan van een gelijkwaardige relatie met het netwerk. Dit roept de vraag op of ouders/het netwerk gezien kunnen worden als gelijkwaardige gesprekspartners en de rol die bijvoorbeeld ouderproblematiek hierin speelt.

4.3.5. Valkuilen

Aan de systeemtherapeuten en de coauteur is gevraagd welke valkuilen er voor de hulpverlener zijn in het activeren/onderhouden van het netwerk.

Systeemtherapeut Spirit

- De Driehuis-ouder moet zich niet als de betere ouder opstellen;
- De relatie tussen de Driehuis-ouder en de ouders is potentieel gespannen door de loyaliteit en de gekwetste gevoelens van ouders over de uithuisplaatsing van het kind.

Systeemtherapeut Parlan

- De Gezinshuis-ouders moeten waakzaam zijn voor het sluiten/meegezogen worden van een bondje;
- De Gezinshuis-ouder moet niet overactief zijn, het netwerk niet dragen;
- De Gezinshuis-ouder moet zijn vooroordelen bij zich houden.

Coauteur

- De pleegzorgmedewerker mag, in het bijzijn van het kind, niet negatief praten over het netwerk;
- De pleegzorgmedewerker moet voorkomen dat hij te veel wordt meegesleept in de problematiek van ouders en/of het netwerk;
- De pleegzorgmedewerker moet waakzaam zijn voor het oordelen over ouders/het netwerk;
- De pleegzorgmedewerker moet er voorkomen dat het netwerk afhankelijk wordt van hem;
- De pleegzorgmedewerker moet voorkomen dat hij het netwerk in de lucht houdt.

Belevingen

De systeemtherapeut van Spirit vindt dat het *'niet de betere ouder willen zijn'* ingewikkeld is voor een Driehuis-ouder die de ouderrol voor het kind heeft gekregen. De systeemtherapeut van Parlan en de coauteur vinden dat als de hulpverlener overactief is in het netwerk het risico bestaat dat het netwerk instort als de hulpverlener een stap achteruit doet. De systeemtherapeut van Parlan vindt dat de positie van de Gezinshuis-ouder met zich meebrengt dat hij in valkuilen stapt. Systeemtherapeut van Parlan geeft aan dat vooroordelen van de Gezinshuis-ouder het contact met de ouders beïnvloedt en vindt dat een neutrale houding naar ouders toe niet bestaat, *'je vindt wat, je voelt wat, je denkt wat'*. Beide systeemtherapeuten geven aan dat de Driehuis-ouder een uitlaatklep nodig heeft om lucht te geven aan emoties die het werken met het netwerk, begrijpelijkerwijs, met zich mee brengt.

Interpretatie

Het werken met het netwerk brengt valkuilen met zich mee. De positie van de Driehuis-ouder als opvoeder van het kind, het dagelijkse contact en de betrokkenheid van de Driehuis-ouder met het kind zorgen er voor dat valkuilen op de loer liggen. Het hanteren van een neutrale houding en het meervoudig partijdig zijn vraagt veel van de Driehuis-ouder en uit de aanbeveling van die systeemtherapeut kan opgemaakt worden dat de begeleiding van de Driehuis-ouders hierin noodzakelijk is. De Driehuis-ouder dient zich bewust te zijn van de valkuilen en in de begeleiding van de Driehuis-ouder moet aandacht besteedt worden aan de valkuilen en hoe de Driehuis-ouder deze valkuilen kan vermijden of er uit kan komen. Om te voorkomen dat het netwerk afhankelijk wordt van de Driehuis-ouder moet er een duidelijke afbakening omschreven worden over de rol van de Driehuis-ouder richting het netwerk.

4.3.6. Omgaan met weerstand in het netwerk

Aan de Driehuis-ouders is gevraagd of zij weerstand van het netwerk ervaren. De psycholoog is gevraagd welke interventies er gepleegd worden bij weerstand bij ouders/netwerk. De systeemtherapeuten en de coauteur zijn gevraagd hoe om te gaan met weerstand.

Aan de medewerker van Gezinshuis.com is gevraagd hoe zij omgaan met weerstand bij ouders.

Driehuis-ouder 1

- Er is geen sprake van weerstand vanuit het netwerk.

Driehuis-ouder 2

- Er is geen sprake van weerstand vanuit het netwerk;
- Er is sprake van ouderproblematiek die het contact met ouders bemoeilijkt.

Driehuis-ouder 3

- Geeft aan dat er bij ex-opvoeders van een kind sprake is van weerstand.

Psycholoog

- Als er sprake is van weerstand kan er een (transculturele) systeemtherapeut ingezet worden om ouders te begeleiden in het rouwproces.

Systeemtherapeut Spirit

- Geeft aan dat er in de beginfase veel tijd, begrip en erkenning besteed moet worden aan de emoties van ouders over de uithuisplaatsing van het kind;
- Ouders duidelijkheid geven over de (nieuwe) situatie, de nieuwe rol van ouders en de rol van de Driehuis-ouder voor het kind;
- Toestemming vragen aan de ouders om het kind te mogen opvoeden.

Systeemtherapeut Parlan

- Ouders inzicht geven waarom zij het kind niet mogen opvoeden;
- Ouders duidelijkheid geven over de nieuwe rol van ouders, de rol van de Gezinshuis-ouder;
- Weerstand bespreekbaar maken en onderzoeken wat de redenen achter de weerstand zijn.

Medewerker van Gezinshuis.com

- Als er sprake is van weerstand bij de ouders wordt eerst besproken tussen de Gezinshuis-ouders en ouders;

- Als de weerstand blijft bestaan wordt de zorgaanbieder en eventueel de voogd ingeschakeld.

Coauteur

- De pleegzorgmedewerker pleegt een interventie.

Belevingen

Driehuis-ouder 3 geeft aan dat er sprake is van weerstand bij ex/opvoeders van een kind en dat deze situatie al lang bestaat en hij het gevoel heeft dat er niet *'met de vuist op tafel wordt geslagen door Bureau Jeugdzorg en met middenkader van project Driehuis'* om uit de impasse te komen. De psycholoog geeft aan dat als er sprake is van weerstand bij ouders de interventie van de (transculturele) systeemtherapeut een prominentere rol kan krijgen. De leidinggevende vult aan dat, bij weerstand of ouderproblematiek, de maatschappelijk werker een rol kan spelen. Het inzetten van een derde partij, zoals de voogd of een pleegzorgmedewerker is, volgens door de medewerker van Gezinshuis.com en de coauteur een *'succesfactor'* in het omgaan met weerstand. Volgens de systeemtherapeut van Spirit is de relatie tussen ouders en Driehuis-ouders *'potentieel gewoon heel lastig'* door de loyaliteitgevoelens en de emotie van de ouders. Een neutrale persoon kan de communicatie tussen de ouders en Driehuis-ouder stroomlijnen *'maar gaat het uiteindelijk om de relatie tussen ouders en de Driehuis-ouders'*, aldus de systeemtherapeut van Spirit. Als ouderproblematiek een rol speelt in het contact vindt de leidinggevende dat de Driehuis-ouder niet de hulpverlener van de ouders/het netwerk is. De psycholoog wil het niet zwart-wit stellen. Zij vindt aan dat de Driehuis-ouder de afweging moet maken of hij/zij met de ouderproblematiek aan de slag gaat of dat de Driehuis-ouder het middenkader en/of Bureau Jeugdzorg inschakelt. De leidinggevende en de psycholoog geven aan dat de (nog te starten) maatschappelijk werker en de gedragswetenschappers een rol hebben om te bewaken dat de Driehuis-ouder niet meegetrokken is/wordt in de problematiek van ouders. De coauteur van "Kiezen voor kinderen" geeft aan dat een hulpverlener vanuit Jeugdzorg weinig invloed heeft op de problematiek van ouders. *'De hulpverlener kan de ouders proberen te motiveren om hulp te zoeken'*, aldus de coauteur.

Interpretatie

Uit de beleving van Driehuis-ouder 3, die te maken heeft met weerstand bij ex-opvoeders, kan afgeleid worden dat er onduidelijkheid is in het verwachtingpatroon van de Driehuis-ouder over de rol/taak van het middenkader en Bureau Jeugdzorg bij weerstand. Uit de beleving van de psycholoog over de aandacht voor weerstand bij ouders kan afgeleid worden dat het begeleiden van ouders in de acceptatie van de plaatsing van hun kind meer aandacht mag krijgen tijdens het de startfase van het kind in project Driehuis. De leidinggevende, de systeemtherapeut van Spirit benoemen het inzetten van een derde partij als er sprake is van weerstand bij ouders. De inzet van een derde partij kan er voor zorgen dat de relatie tussen ouders/het netwerk en de Driehuis-ouder niet (onnodig) onder druk kom te staan. Bij de afweging om een derde partij in te zetten moet er gewaakt worden voor het risico dat de positie van de Driehuis-ouder daardoor ondermijnd kan worden. Opvallend is dat de psycholoog en de leidinggevende van mening verschillen over de rol van de Driehuis-ouder bij weerstand/ouderproblematiek. Hieruit kan afgeleid worden dat er onduidelijkheid is over de rol van de Driehuis-ouder, dat er geen duidelijke afbakening is voor de rol van de Driehuis-ouder en de rol van het middenkader bij weerstand/ouderproblematiek. De vraag die gesteld kan worden is of de Driehuis-ouder een rol of invloed heeft op de problematiek van ouders.

4.3.7. Ondersteuning/begeleiding van Driehuis-ouders

Aan de Driehuis-ouders is gevraagd welke begeleiding zij krijgen en waar ze behoefte aan hebben. Aan de psycholoog van het project Driehuis is gevraagd welke begeleiding de Driehuis-ouders op dit moment krijgen. Aan de 2 systeemtherapeuten en de coauteur is gevraagd welke begeleiding zij adviseren.

Driehuis-ouder 1

- Heeft de training “Systeemgericht werken” gevolgd
- Krijgt geen begeleiding
- Heeft geen behoefte aan begeleiding

Driehuis-ouder 2

- Heeft de training “Systeemgericht werken” gevolgd
- Krijgt geen begeleiding

Driehuis-ouder 3

- Heeft de training “Systeemgericht werken” gevolgd
- Krijgt geen begeleiding

Psycholoog

- De startende Driehuis-ouder krijgt de training “Systeemgericht werken”

Belevingen

Driehuis-ouder 1 geeft aan geen behoefte te hebben aan begeleiding en Driehuis-ouders 2 en 3 geven aan dat het activeren/onderhouden van het netwerk onderdeel zou moeten uitmaken van de werkbegeleiding. Driehuis-ouder 2 geeft aan dat zij deze taak naar eigen inzicht uitvoert en behoefte heeft richtlijnen toetsing voor de uitvoering van deze taak. Driehuis-ouder 3 weet wat er van hem verwacht wordt en staat open voor toetsing van zijn uitvoering van deze taak. Alle Driehuis-ouders verwachten steun en vertrouwen van het middenkader in de uitvoering van de samenwerking met het netwerk. De psycholoog geeft aan dat de koppeling tussen de theorie en de praktijk van de Driehuis-ouder steviger neergezet kan worden en een meer centrale plek moeten hebben in de werkbegeleiding van de Driehuis-ouder. De psycholoog vindt dat er in de training “Systeemgericht werken” ook aandacht besteedt moet worden aan de vaardigheden die nodig zijn bij het activeren/onderhouden van het netwerk. De leidinggevende geeft aan dat de training te algemeen is en meer afgestemd moet worden op de praktijk Driehuis. De systeemtherapeuten geven aan dat de Driehuis-ouder begeleidt moet worden in het werken met het netwerk, wat er speelt en hoe de Driehuis-ouder zich opstelt naar het netwerk toe. Het bespreken van eigen gedachten en beelden over het gedrag van ouders naar het kind toe helpt, volgens de 2 systeemtherapeuten en de coauteur, de Driehuis-ouder om een professionele houding te (blijven) hebben en het bespreekbaar maken wat het gedrag van ouders met de Driehuis-ouder zelf doet. De systeemtherapeut van Parlan vindt het belangrijk dat erkend wordt dat elke Driehuis-ouder verschillend is, een eigen persoonlijkheid inbrengt en dat de begeleiding daarop afgestemd moet worden. De coauteur vindt dat in de begeleiding aandacht besteedt moet worden aan het omzetten van storende gedachten naar helpende gedachten. Ook aandacht voor de gevoelens van de hulpverleners naar ouders toe en te kijken wat het contact met de ouders met de hulpverlener doet vormt een onderdeel van de begeleidingsgesprekken, aldus de coauteur.

Interpretatie

Opvallend is dat de geïnterviewde Driehuis-ouders aangeven geen begeleiding te ontvangen voor de taak richting het netwerk en dat de systeemtherapeuten en de coauteur vinden het begeleiden van Driehuis-ouders in hun taak richting het netwerk van groot belang is. Driehuis-ouder 1 geeft aan geen begeleiding te willen hebben. Driehuis-ouders 2 en 3 geven aan dat zij getoetst willen worden op de uitvoering van de taak richting het netwerk. Hieruit kan afgeleid worden dat de begeleiding van de Driehuis-ouder afgestemd moet worden op de behoefte van de Driehuis-ouder. Bij sommige Driehuis-ouders behoefte bestaat aan het krijgen van richtlijnen voor het werken met het netwerk en willen Driehuis-ouders getoetst worden op hun functioneren richting het netwerk. Driehuis-ouder 3 geeft aan dat hij weet wat er van hem verwacht wordt en Driehuis-ouder 2 heeft behoefte aan een kader en richtlijnen voor het uitvoeren van de taak richting het netwerk. Hieruit kan afgeleid worden dat het niet voor iedere Driehuis-ouder duidelijk is wat het middenkader van de Driehuis-ouder verwacht over de taak richting het netwerk.

4.3.8. Richtlijnen voor het uitvoeren van de taak naar het netwerk

Uit de interviews met de Driehuis-ouders is naar voren gekomen dat er geen duidelijke richtlijnen zijn opgesteld. Daarom is aan de leidinggevende en de psycholoog gevraagd welke richtlijnen zij hanteren.

Leidinggevende

- De Driehuis-ouder moet, in samenwerking met de maatschappelijk werker, weten wat de organisatie en bij aanpalende organisaties te bieden hebben.
- In het eerste halfjaar bekijkt de Driehuis-ouder, samen met de maatschappelijk werker, vaststellen welke stappen gezet moeten worden om het netwerk te activeren/uit te bouwen.

Psycholoog

- De autonome functie van een Driehuis-ouder en het afleggen van verantwoordelijkheden vraagt een nauwe balans vraagt in de begeleiding
- de Driehuis-ouders hebben verschillende visies op de taak voor het activeren/onderhouden van het netwerk van de kinderen.

Belevingen

De leidinggevende en de psycholoog benadrukken de autonomie van een Driehuis en dat het werk van de Driehuis-ouder geen ‘*eenheidsworst*’ is. De leidinggevende ziet een belangrijke taak voor de (nog te beginnen) maatschappelijk werker in het begeleiden van de Driehuis-ouder in het uitvoeren van zijn taak richting het netwerk. De maatschappelijk werker moet een onafhankelijk beeld krijgen van hoe de Driehuis-ouder richting het netwerk opereert. De psycholoog geeft aan dat het de taak is van het middenkader om een eenduidige visie neer te zetten over de rol/taak van de Driehuis-ouder naar het netwerk toe. Deze visie is het referentiekader voor de Driehuis-ouder in het uitvoeren van de taak naar het netwerk toe en kan ingezet worden voor de toetsing van het functioneren van de Driehuis-ouder.

Interpretatie

Er ontbreekt een eenduidige visie binnen project Driehuis op het samenwerken met het netwerk van het kind. De autonomie van een Driehuis is een belangrijk goed voor het project Driehuis. Hieruit kan afgeleid worden dat het niet haalbaar is om 1 methode of 1 richtlijn vast te stellen voor het uitvoeren van de taak van de Driehuis-ouder richting het netwerk. Dit vraagt dat er in de begeleiding van Driehuis-ouders gekeken moet worden naar de unieke situatie van het kind, zijn netwerk en de Driehuis-ouder zelf. In de begeleiding van de

Driehuis-ouder in de taak richting het netwerk een rol weggelegd voor de maatschappelijk werker.

4.3.9. Samenvatting Interpretaties

Uit het praktijkonderzoek komt naar voren dat er onduidelijkheden zijn over een aantal basisonderwerpen:

- De visie van Driehuis op het werken met het netwerk;
- Het in kaart brengen van en actueel houden van informatie over het netwerk;
- Beschikbaarheid van informatie over het netwerk;
- Verwachtingen over de rol van de Driehuis-ouders tussen de Driehuis-ouders en het middenkader;
- Onduidelijkheid wie een rol speelt en welke in het contact met het netwerk bij weerstand/ouderproblematiek;
- Welke doelen gesteld worden aan het activeren/onderhouden van het contact met het netwerk;
- De begeleiding van Driehuis-ouder in hun taak richting het netwerk.

4.4. Conclusies

Doel van het literatuur- en praktijkonderzoek is om antwoord te krijgen op de centrale vraag: **Hoe kan de Driehuis-ouder het netwerk van het kind activeren/onderhouden.**

Het onderzoek heeft geen pasklaar antwoord opgeleverd op de centrale vraag omdat binnen project Driehuis, op dit moment, een aantal basisonderwerpen niet zijn uitgewerkt die randvoorwaardelijk zijn voor het uitvoeren van de taak, te weten:

- Een eenduidige visie op de taak van de Driehuis-ouder richting het netwerk
- Een kader waarbinnen gewerkt moet worden door de Driehuis-ouder richting het netwerk
- Een eenduidige definitie van het netwerk van het kind
- De rolomschrijving van de Driehuis-ouder richting met netwerk
- De rolomschrijving van de maatschappelijk werker over de ondersteuning van de Driehuis-ouder
- De overdracht en het actueel houden van informatie over het netwerk
- De invulling van de begeleiding van de Driehuis-ouder in zijn taak richting het netwerk

Uit het literatuur- en praktijkonderzoek zijn antwoorden gevonden op de hierboven genoemde randvoorwaarden. Hieronder worden de overeenkomsten en verschillen tussen het literatuur- en praktijkonderzoek samengevat.

4.4.1. Overeenkomsten literatuur- en praktijkonderzoek

De uitkomsten van het literatuur- en praktijk onderzoek laten overeenkomsten zien op de volgende gebieden:

- De definitie van het netwerk van het kind; het netwerk van een kind bestaat uit belangrijke personen voor het kind en zijn ontwikkeling.
- Het belang van het in kaart brengen van het netwerk van het kind en deze informatie maakt onderdeel uit van het dossier van het kind. De methodes in de praktijk worden ingezet worden benoemd in de bestudeerde literatuur.
- De uitgangspunten voor de houding van de Driehuis-ouder naar ouders en het netwerk van het kind. Kernwoorden zijn: respect, empathie, meervoudige partijdigheid, transparant en duidelijk.
- Aandacht voor weerstand van ouders over de plaatsing van hun kind in de hulpverleningsvorm.

4.4.2. Verschillen uitkomsten literatuur- en praktijkonderzoek

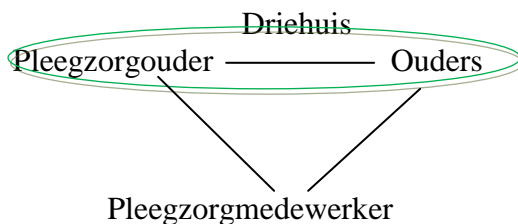
Hieronder worden de verschillen in de uitkomsten het literatuur- en praktijkonderzoek toegelicht. De verschillen zijn te verklaren door het verschil van de setting van de pleegzorg en gezinshuizen en de unieke setting van project Driehuis.

Visie

Uit de praktijkinformatie blijkt dat het ontbreekt aan een eenduidige visie over het werken met het netwerk binnen project Driehuis.

Rolverdeling

Uit het praktijkonderzoek komt naar voren dat het werken met het netwerk van het kind maatwerk is en afhankelijk is van factoren zoals de problematiek van ouders en nauwe betrokkenheid van der Driehuis-ouder bij het kind en het directe contact tussen de Driehuis-ouders en ouders/het netwerk. In de literatuur van de pleegzorg komt naar voren dat een voogdijmedewerker van Bureau Jeugdzorg en pleegzorgmedewerker een rol spelen in het contact met het netwerk en ouders en pleegzorgouders begeleidt in het contact. Uit het praktijkonderzoek komt naar voren dat, binnen vergelijkbare hulpverleningsvorm Gezinshuis.com de zorgaanbieder een rol speelt in het contact met het netwerk van het kind. Binnen project Driehuis is er geen sprake van een tussenpersoon. De Driehuis-ouder onderhoudt rechtstreeks contact met de ouders/het netwerk van het kind. In afbeelding 1 wordt, schematisch het verschil tussen de pleegzorgcontext en de Driehuis-context weergegeven. Het verschil tussen de pleegzorgsetting en de Driehuissetting roept de vraag op of er binnen Driehuis behoefte is aan een derde partij en zo ja, wie die rol dan op zich moet nemen.

Afbeelding 2

Netwerk in kaart

Uit de literatuur blijkt dat het in kaart brengen van het netwerk van het kind een dynamisch proces is, het op meerdere momenten opnieuw in kaart gebracht dient te worden. Aanleidingen om voor het opnieuw in kaart brengen van het netwerk zijn een nieuwe ontwikkelingsfase van het kind en/of een nieuwe hulpverleningsvorm. In de praktijk van Driehuis wordt bij de plaatsing van het kind het netwerk eenmalig in kaart gebracht of wordt de informatie over het netwerk overgenomen van de plaatsende instantie. Uit het praktijkonderzoek komt naar voren dat de informatie over het netwerk van het kind niet altijd bij Driehuis-ouder bekend is. De in de literatuur genoemde methode, de relatiekaart, geeft informatie over de relaties en verhouding binnen het netwerk, waardevolle informatie voor de Driehuis/ouder. Uit het praktijkonderzoek blijkt dat de relatiekaart nauwelijks gebruikt wordt.

Begeleiding

Doordat de Driehuis-ouder direct contact onderhoudt met het netwerk van het kind, zonder tussenkomst van een andere hulpverlener en vanwege de nauwe betrokkenheid van de Driehuis-ouder bij het kind moet de begeleiding van de Driehuis-ouder gericht zijn op het bewaken van professionele afstand tot het netwerk. Om risico's op valkuilen in het werken

met het netwerk te verkleinen heeft de Driehuis-ouder professionele begeleiding nodig. Om er zorg te zorgen dat de Driehuis-ouder een professionele houding heeft naar het netwerk toe is het nodig om te omschrijven wat de rol en de plaats van de Driehuis-ouder in het netwerk is. Uit het literatuuronderzoek blijkt dat de pleegzorgmedewerker/voogdijmedewerker interventies kan plegen als er conflictsituaties ontstaan tussen de pleegzorgouder/Gezinshuis-ouders en de ouders. Uit het praktijkonderzoek komt naar voren dat in de praktijk van Driehuis onduidelijk is wie een rol speelt in het bespreekbaar maken en hanteren van een conflictsituatie.

Weerstand bij ouders/het netwerk

Uit de literatuurstudie en de praktijkinformatie komt naar voren dat er tijd, aandacht en begrip besteedt moet worden aan de weerstand van ouders over de uithuisplaatsing van hun kind. Uit de praktijkinformatie van project Driehuis komt naar voren dat de aandacht die er is voor weerstand bij ouders is nog onvoldoende is. In de literatuur wordt beschreven dat de pleegzorgmedewerker/voogdijmedewerker interventies kan plegen als er sprake is van weerstand bij het netwerk van het kind. Binnen de context van Driehuis is er geen pleegzorgmedewerker werkzaam. De rol van de pleegzorgmedewerker in het contact met het netwerk kan, in het licht van de nieuwe ontwikkeling van Driehuis, ingevuld gaan worden door de maatschappelijk werker.

4.5. Aanbevelingen

De uitkomsten van het literatuuronderzoek en het praktijkonderzoek worden in deze alinea omgezet naar aanbevelingen. De aanbevelingen zijn opgesteld aan de hand van de ontbrekende onderwerpen zoals genoemd in alinea 4.4:

- Visie
- Definitie netwerk
- Rolomschrijvingen
- Netwerk in kaart
- Begeleiding/ondersteuning
- Weerstand/ouderproblematiek

4.5.1. Visie

- Stel een eenduidige visie over het werken met het netwerk van de Driehuis-ouder
Voorstel: het werken met het netwerk van het kind is bedoeld om het netwerk van het kind te verstevigen en verbreden om er voor te zorgen dat het kind, ook in zijn latere leven, steun en betrokkenheid ervaart van de netwerkpersonen en een vangnet heeft voor tegenslagen in het leven.

4.5.2. Definitie netwerk

- Stel een eenduidige beschrijving op over wat project Driehuis verstaat onder het netwerk van het kind. De volgende definitie kan gehanteerd worden: *het netwerk van een kind bestaat uit personen die belangrijk zijn voor het kind en voor zijn ontwikkeling.*

4.5.3. Rolomschrijvingen

- Stel een rolomschrijving voor de Driehuis-ouder naar het kind en naar ouders/het netwerk toe. Beschrijf wat de rol van de maatschappelijk werker is in de ondersteuning van de Driehuis-ouder en in mogelijke conflictsituaties. Specificeer de rol van het middenkader bij conflictsituaties met ouders/het netwerk.

4.5.4. Netwerk in kaart

- Bij de plaatsing van het kind dient het netwerk van het kind (opnieuw) in kaart gebracht worden door een systeemtherapeut, bij voorkeur in samenwerking met het kind en/of ouders. Besteed hierbij aandacht aan betekenis van de relatie tussen de netwerkpersoon en het kind, de verhoudingen tussen netwerkpersonen en ook 'afwezige' personen opgenomen worden. Maak gebruik van de relatiekaart om deze informatie vast te leggen.
- Het in kaart brengen van het netwerk dient een terugkerende interventie te zijn. Aanleidingen voor het opnieuw in kaart brengen van het netwerk zijn een nieuwe ontwikkelingsfase van het kind. Deze interventie dient uitgevoerd te worden door een medewerker die kennis heeft van systeemtheorie en in samenwerking met de Driehuis-ouder.
- Borg in de startbegeleiding dat de Driehuis-ouder alle beschikbare informatie over het netwerk gelezen en besproken heeft met de gedragswetenschapper/psycholoog van project Driehuis. Dit onderwerp toevoegen aan de inwerklijst voor nieuwe Driehuis-ouder.
- Zorg ervoor dat de informatie over het netwerk opgenomen is in het cliëntregistratiesysteem Care4.

4.5.5. Begeleiding/ondersteuning van de Driehuis-ouder

- Geef het werken met het netwerk van het kind een prominente rol in de begeleiding van de Driehuis-ouder. Besteed in de begeleiding aandacht aan de emoties/gevoelens/normen en waarden van de Driehuis-ouder en de valkuilen die het werken met het netwerk met zich mee brengen. De invulling van de begeleiding van de Driehuis-ouder moet afgestemd worden op de autonomie, de behoefte en de persoonlijkheid van de Driehuis-ouder.
- Organiseer op een terugkerende basis intervisiebijeenkomsten om de koppeling te maken tussen de theorie van de training "Systeemgericht werken" en de praktijk van de Driehuis-ouder. Hierin kan een splitsing gemaakt worden tussen de werkbegeleiding met de psycholoog en de maatschappelijk werker.
- De Driehuis-ouder stelt, samen met de maatschappelijk werker een stappenplan op over het activeren/opbouwen van het netwerk. Gebruik hiervoor de informatie uit de relatiekaart. Registreer het stappenplan en de voortgang in het cliëntregistratiesysteem Care4.
- Maak inzichtelijk welke middelen/methoden (binnen de organisatie) beschikbaar zijn voor het werken met het netwerk. Een eerste aanzet hiertoe:
 - Modules uit het 'de 7 STAP' training van de afdeling Pleegzorg
 - De Eigen kracht conferentie
 - Het tekenen van triades
 - Werken met 'poppetjes' in de werkbegeleiding of intervisiebijeenkomsten; met poppetjes het netwerk op tafel leggen en vanuit een metapositie kijken naar wat er in het netwerk speelt en wat de rol van de Driehuis-ouder is.

4.5.6. Weerstand en ouderproblematiek

- Besteed voldoende aandacht en tijd aan weerstand en ouderproblematiek in het begin van de plaatsing van het kind in Driehuis. Maak aan ouders duidelijk wat de rol is van ouders en de Driehuis-ouder. Neem de weerstand/ouderproblematiek op in het stappenplan voor het werken met het netwerk en leg vast hoe hiermee om te gaan en wie welke rol daar in heeft.
- Stel vast of de voogd en/of de maatschappelijk werker een taak/rol heeft in het omgaan met weerstand/ouderproblematiek van ouders om de relatie tussen de ouders en Driehuis-ouder goed te houden.

5. Verslag terugkoppeling opdrachtgever

De opdrachtgever vindt dat het onderzoek de complexiteit van de rol van de Driehuis-ouder in het netwerk van het kind weergeeft en is zeer tevreden over het uitgevoerde onderzoek. Het verslag heeft hem geboeid en maakte hem nieuwsgierig naar de aanbevelingen. De lijn van het verslag was duidelijk voor de opdrachtgever en hij vindt de gebruikte literatuur relevant en aansluitend bij project Driehuis. De opdrachtgever staat volledig achter de aanbevelingen en vindt dat dit onderzoek een grote bijdrage levert aan het (verder) professionaliseren van de taak/rol van Driehuis. Het beoordelingsformulier van de opdrachtgever is opgenomen in bijlage 7.4.

6. Implementatieplan

Het afnemen van interviews bij een aantal Driehuis-ouders, de leidinggevende en de psycholoog van project Driehuis heeft geleid tot een bewustwording van het werken met het netwerk van het kind. Dit implementatieplan is samen met de opdrachtgever opgesteld. De uitkomsten van praktijkonderzoek en de aanbevelingen worden gepresenteerd in het plenaire teamoverleg dat gepland staat voor 23 juni as. De uitkomsten van het onderzoek zullen ook gepresenteerd worden aan het projectteam van Driehuis, dat bestaat uit de opdrachtgever, de overige leden uit het middenkader van Driehuis, de leidinggevende van de opdrachtgever en de beleidsmedewerker. De opdrachtgever zal dit punt op de agenda van het projectteam plaatsen. De aanbevelingen over het opstellen van een rolomschrijving voor de Driehuis-ouder en de maatschappelijk werker worden, in samenwerking met de maatschappelijk werkers en de beleidsmedewerker van project Driehuis, uitgewerkt en ter goedkeuring voorgelegd aan de leidinggevende van Driehuis. Met de gedragswetenschappers en de maatschappelijk werkers wordt bepaald hoe het werken met het netwerk vorm gegeven wordt in de individuele begeleidingsgesprekken met Driehuis-ouders. In samenwerking met de maatschappelijk werkers en de gedragswetenschappers zal er vastgesteld worden hoe intervisiebijeenkomsten over het thema “Werken met het netwerk” vormgegeven moet worden en welke expertise ingezet kan worden om deze thema bijeenkomsten te leiden. In de maand juli wordt, tijdens een werkoverleg, er een terugkoppeling aan de opdrachtgever gedaan over de voortgang van het implementatieplan.

Nawoord

Ik heb met veel plezier aan het onderzoek over de vraag “Hoe kan een Driehuis-ouder het netwerk van het kind activeren/onderhouden?” gewerkt. De centrale vraag van de opdrachtgever vind ik een echte en complexe puzzel. Ik hoop met dit onderzoek een bijdrage te hebben geleverd aan de verdere ontwikkeling van project Driehuis. Vanuit de literatuurstudie is mij duidelijk geworden dat het werken met het netwerk van het kind van de hulpverlener vraagt om veel verschillende bordjes tegelijk in de lucht te houden. Dit maakt het werken met het netwerk, in mijn ogen, interessant en uitdagend. De literatuurstudie en de praktijkstudie hebben mij veel nieuwe inzichten gegeven en geïnspireerd om mijn taak als Driehuis-ouder richting het netwerk van ‘mijn’ kinderen verder vorm te geven.

7. Bijlagen

7.1. Literatuurlijst

Boeken

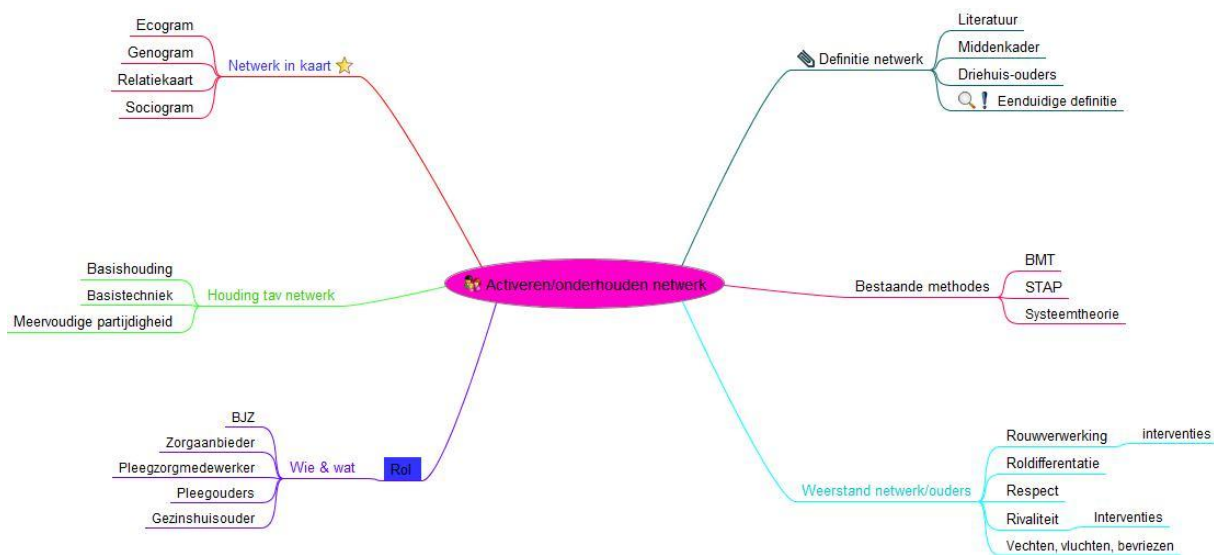
- Beemen, L. van (2006). *Ontwikkelingspsychologie*, Groningen/Houten: Wolters-Noordhoff (3^e druk)

- Burnham, J.B. & Jaski, R. (2008). *Inleiding in de gezinsbehandeling*, Baarn: HB uitgevers (2 druk, 9^e oplage)
- Choy, J. & Schulze, E (2009). *Kiezen voor kinderen. Een nieuwe blik op het samenspel in de pleegzorg*, uitgegeven door Spirit en Nisto
- Egberts, C. (2011). *Ouders op hun plek. Samenwerken in de driehoek cliënt, ouders en begeleider*, Amersfoort: Uitgeverij Agiel (5^e druk)
- Nabuurs, M. (2011). *Basisboek "Systeemgericht werken"*, Amersfoort: ThiemeMeulenhoff (1^e druk, 5^e oplage)
- Verhoeven, N. (2007). *Wat is onderzoek? Praktijkboek methoden en technieken voor het hoger onderwijs*, Amsterdam: Boomonderwijs

Artikelen

- Baat, M. de, Boendermaker, L. & Pots, C. (2009). *Wat werkt in de pleegzorg?*, verkregen via http://www.nji.nl/nji/dossierDownloads/Watwerkt_Pleegzorg.pdf, dd 12 maart 2011
- Choy, J. & Elst, E. van der (2008). *Methodiekhandeling Pleegzorg*, Intern document van Spirit Pleegzorg
- Haspels, M., Slot, W. & Choy, J. (2009). *Alles BmT handleiding*, intern Spirit document, op te vragen bij de auteur.
- Braak, J. van den, Hordijk, S. & Montfoort, A. van (2010). *Methode Voogdij*, verkregen via <http://kennisbank.mogroep.nl/scrivo/asset.php?id=576594>, dd 19 maart 2011
- Burford, G. & Hudson, J. (2009). *Family Group conferencing: new directions in community-centered child & family practice*, verkregen via http://books.google.nl/books?hl=nl&lr=lang_en&id=BNp2IRjT3FAC&oi=fnd&pg=PR19&dq=%22family+group+conference%22&ots=NVCVjVHsT_&sig=mDBZcJX8gMdYkpRsYVcB5Eq6zwm#v=onepage&q=%22family%20group%20conference%22&f=false, dd 4 juni 2011
- Functieboek Jeugdzorg (2008), verkregen via http://www.salaris-informatie.nl/Sectoren/jeugdzorg/CAO/functieboek_CAO_jeugdzorg_2008.pdf, dd 19 maart 2011
- Nieuwsbrief Eigen Kracht Central dd 20 juni 2010, verkregen via <http://ekc.creapolis.nl/artikel.php?jaargang=5&nieuwsbrief=1&artikel=6#leesmeer>, dd 13 maart 2011
- Dossier 'Pleegouder worden' van het Nederlands Jeugdinstituut; verkregen via <http://www.nji.nl/eCache/DEF/1/20/075.html>, dd 19 maart 2011
- 'Effectieve interventie Beter met Thuis' van het Nederlands Jeugdinstituut, verkregen via <http://www.nji.nl/smartsite.dws?id=114021&recordnr=3&setembed=>, dd 19 maart 2011
- Begrippenlijst sociaal-cultureel volwassen netwerk van het FOV, <http://www.fov.be/IMG/doc/begrippenlijst.doc>, dd 12 maart 2011
- Dossier 'Opvoedingsondersteuning, Informele sociale steun' van het Nederlands Jeugdinstituut, verkregen via <http://www.nji.nl/eCache/DEF/1/09/144.html>, dd 12 maart 2011
- Van Holen, F. & Vanderfaeillie, J. (2010). 'Support needs of foster parents'. In E.J. Knorth, M.E. Kalverboer & J. Knot-Dikscheit (Eds.), *Insideout. How interventions in child and family care work. An international source book.* (pp. 248-250). Antwerpen-Apeldoorn: Garant, verkregen via http://www.opvang.be/pdf/publicaties/publicatie_014.pdf, dd 3 juni 2011

7.2. Mindmap literatuurstudie

7.3. Interviewleidraad per populatie

Populatie: Driehuis-ouders

- Wat is voor jou de definitie van het netwerk van de kinderen?
- Welke info over het netwerk heb jij gekregen bij de start met een kind?
- Hoe is deze info opgesteld?
- Wie spelen er een rol in het onderhouden van het contact met het netwerk van de kinderen een rol? Welke rol?
- Wat is jouw taak tav het netwerk?
- Welke kennis/ervaring/vaardigheden zet jij in om het contact met het netwerk vorm te geven?
- Is er sprake van weerstand in het netwerk van jouw kinderen? Hoe ervaar je dat?
- Welke factoren spelen er voor jou een rol in jouw contact met het netwerk van de kinderen?
- Waar loop je tegen aan?
- Welke ondersteuning ontvang jij in het uitvoeren van deze taak?
- Wat verwacht je van het MK in het uitvoeren van deze taak?

Populatie: Systeemtherapeuten

- Welke definitie van het netwerk hanteer je?
- Hoe breng je een netwerk in kaart? Wie doet dit en op welk moment?
- Welke (basis)houding dient een pleegzorgouder/Driehuis-ouder te hebben in het contact met het netwerk van het kind?
- Wie spelen er, volgens jou, een rol in het activeren/onderhouden van het netwerk van een kind?
- Wat is, volgens jou, de taak/rol van de pleegouder/Driehuis-ouder in het activeren/onderhouden van het netwerk van het kind?
- Welke valkuilen zijn er?
- Hoe ga je om met weerstand bij het netwerk van het kind?
- Welke hulpmiddelen kan systeemtheorie bieden in het activeren/onderhouden van het netwerk?

- Welke kennis heeft een pleegouder/Driehuis-ouder nodig om deze taak uit te voeren?
- Welke ondersteuning raad jij aan voor het begeleiden van Driehuis-ouders in deze taak?
- Advies? Tips?

Populatie: Middenkader

- Wat verstaat het MK onder het netwerk van de kinderen (definitie)?
- Wat is de taak van de Driehuis-ouder tav het contact met het netwerk van de kinderen?
- Wat is het doel van de taak van de Driehuis-ouder tav het netwerk van de kinderen?
- Welke informatie is er over het netwerk van de kinderen bij de start van een kind in Driehuis? Hoe wordt deze informatie opgesteld en door wie?
- Hoe en door wie wordt de samenwerking met het netwerk vormgegeven?
- Als er sprake is van weerstand vanuit het netwerk, hoe wordt dit begeleid en door wie? Wat verwacht met MK van de Driehuis-ouder?
- Over welke vaardigheden/kennis dient een Driehuis-ouder te beschikken tav het onderhouden van het contact met het netwerk?
- Welke ondersteuning biedt Spirit Driehuis-ouders om deze taak uit te voeren?

Populatie: medewerker van Gezinshuis.com

- Wat is de taak van de Gezinshuisouder tav het contact met het netwerk van de kinderen?
- Wat is het doel van het onderhouden van contact met het het netwerk van de kinderen?
- Welke definitie hanteren jullie voor het netwerk van de kinderen?
- Wie spelen er een rol bij het onderhouden van het contact met het netwerk van de kinderen? Welke rol?
- Welke informatie is er beschikbaar over het netwerk van de kinderen? En hoe is deze informatie vastgelegd?
- Wie stelt deze informatie op/houdt de informatie actueel?
- Welke vaardigheden/kennis hebben de ouders tav het onderhouden van contact met het netwerk nodig?
- Welke ondersteuning bieden jullie gezinshuisouders bij het uitvoeren van deze taak?
- Welke factoren spelen een rol in het contact met het netwerk van de kinderen?
- Als er sprake is van weerstand bij ouders/het netwerk van het kind tav de plaatsing, hoe gaan jullie hiermee om? Wie speelt hier een rol in?

Populatie: Co-auteur van het boek “Kiezen voor kinderen”

- Welke definitie van het netwerk hanteer je?
- Hoe breng je een netwerk in kaart?
- Welke (basis)houding dient een pleegzorgouder/Driehuis-ouder te hebben in het contact met het netwerk van het kind?
- Wat is, volgens jou, de taak/rol van de pleegouder/Driehuis-ouder in het activeren/onderhouden van het netwerk van het kind?
- Wie spelen er, volgens jou, een rol in het activeren/onderhouden van het netwerk van een kind?
- Welke kennis/houding heeft een pleegouder/Driehuis-ouder nodig om deze taak uit te voeren?
- Welke valkuilen zijn er?
- Welke hulpmiddelen kan systeemtheorie bieden in het activeren/onderhouden van het netwerk?
- Welke ondersteuning raad jij aan voor het begeleiden van Driehuis-ouders in deze taak?

- Hoe ga je om met weerstand bij het netwerk van het kind?
- Advies? Tips?

7.4. *Beoordelingsformulier opdrachtgever*

Beoordelingsformulier Opdrachtgever

Afstudeerproject van Anneke Icks (naam en studentnummer)

Naam beoordelaar/opdrachtgever: Henk Beerdsen

Instelling: Spirit Amsterdam; Project Driehuis

Datum: 19 mei 2011

Beoordelingscriteria aangedragen oplossing of advies

	Niet voldoende	Voldoende	Goed
De aangedragen oplossing vermindert het praktijkprobleem daadwerkelijk			De voorstellen die Anneke heeft geformuleerd zullen zeker behulpzaam zijn voor het oplossen van het praktijkprobleem
De aangedragen oplossing is verankerd in de organisatie		De aangedragen oplossingen sluiten aan bij procedures/trends die in de grotere organisatie gangbaar zijn; in Project Driehuis zal er gericht actie moeten worden ondernomen om verankering tot stand te brengen.	
De aangedragen oplossing levert ook op langere termijn een oplossing			De voorstellen van Anneke zullen een belangrijke bijdrage leveren voor de langere termijn voor huidige en toekomstige Driehuisouders.
De aangedragen oplossing is goed verantwoord en onderbouwd			Ik vond de opbouw van het eindstuk van Anneke helder en zij trok m.i. logische conclusies. De aanbevelingen zijn zodoende goed onderbouwd.
De aangedragen oplossing is effectief			Ja
De aangedragen oplossing is efficiënt			Ja, alhoewel er nog wel keuzes in de organisatie gemaakt moeten worden t.a.v. de diverse functies binnen Driehuis.
De aangedragen oplossing is toelaatbaar			Ja
De aangedragen oplossing is niet afhankelijk van toevallige factoren			Zeker niet
De opdrachtgever (of gebruiker) is tevreden			Ik ben erg tevreden over de aanbevelingen.

over de aangedragen oplossing			
De aangedragen oplossing is acceptabel in het praktijkdomein			Ja

Eindoordeel: de aangedragen oplossing of advies is **goed**

Beoordelingscriteria voor de uitvoering van het afstudeerproject

	Niet voldoende	Voldoende	Goed
De uitvoering is compleet (volgt de gespecificeerde werkwijze)			Anneke heeft m.i. goed de specificaties gevolgd en heeft daardoor een compleet eindstuk geproduceerd.
De uitvoering is gedetailleerd (naar activiteiten)			De uitvoering is zorgvuldig en gedetailleerd uitgevoerd.
De uitvoering is transparant en wordt goed gecommuniceerd naar de probleemomgeving.			Het is een toegankelijk stuk geworden; helder omschreven en ook in de uitvoering heeft Anneke haar omgeving steeds goed geïnformeerd en erbij betrokken.
De uitvoering is resultaat-effectief (leidt tot het gezochte antwoord)			Zeker
De uitvoering is kennis-effectief (de beschikbare kennis is goed gemobiliseerd)			Zeker; verhelderend. Anneke heeft m.i. ook goede keuzes gemaakt m.b.t. relevante literatuur.
De uitvoering is efficiënt (in tijd, in middelen, in te investeren energie)			Anneke heeft efficiënt gewerkt; de belasting (naast haar werk als Driehuisouder) was echter behoorlijk groot. Het heeft veel energie gekost; ook anderen (geïnterviewden) moesten fors wat tijd vrijmaken voor het onderzoek. Ook heeft Anneke in de eindspurt aan een aantal Driehuisbijeenkomsten niet kunnen deelnemen.
De uitvoering toelaatbaar (voldoet aan arbo-eisen, is ethisch verantwoord)			Ja
De uitvoering is niet ongewenst beïnvloed door de toevallige onvolkomenheden in instrument of procedure.			Nee

Eindoordeel: de uitvoering van het afstudeerproject is **goed**